

BRICS'in genişleme süreci ve Türkiye'nin olası BRICS üyeliğinin analizi**Emrah YILDIRIMÇAKAR¹ , İrem Sinem ÇAM¹ **¹Avrasya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Trabzon, Türkiye

Derleme Makale/ Review		DOI:
Gönderi Tarihi/ Received:	Kabul Tarihi/ Accepted:	Online Yayın Tarihi/ Published:
16.05.2025	07.09.2025	15.09.2025

Öz

Küresel ekonomi için yeni ve daha iyi bir kalkınma biçimi olarak gündeme gelen BRICS, kurulduğu 2006 yılından beri hem bölgesel hem de uluslararası aktörler tarafından en çok takip edilen örgütlerden biri haline gelmiştir. Son yıllarda küresel ekonomiyi şekillendirmede yeni ve umut verici bir aktör olarak gelişme kaydeden BRICS, Batı tarafından yönlendirilen küresel ekonomik yapıya alternatif olabilmek potansiyeline sahip olmuştur. Bu gelişmelerle birlikte, BRICS'e katılmak isteyen ülkelerin sayısında da gözle görülür bir artış söz konusu olmuştur. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, son yıllarda Batı ile çok istikrarlı ilişkiler sürdüremeyen Türkiye, değişen küresel şartlara bağlı olarak, mensubu olduğu uluslararası kurum ve kuruluşlarla olan siyasi ve ekonomik ilişkilerini koruyarak, farklı kurum ve kuruluşlar ile de siyasi ve ekonomik ilişkiler kurabileceği sinyali vermiştir. Bu çalışma, BRICS'in katettiği mesafeyi, küresel ekonomiye yönelik hedeflerini ve geleceğini ele alarak, Türkiye'nin Batı ile olan siyasi ve ekonomik ilişkileri çerçevesinde BRICS'e üye olma ihtimalini analiz etmektedir. Elde edilen bulgular, Türkiye'nin Batı ile ilişkilerini tamamen koparmadan BRICS ülkeleri ile ekonomik ve diplomatik ilişkilerini geliştirme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Ayrıca Türkiye'nin BRICS üyeliği, ekonomik çeşitlilik, enerji iş birliği ve çok kutuplu uluslararası düzen arayışına katkı sağlayabilecek fırsatlar barındırır da Batı ile ilişkilerde yaşanabilecek gerilimler ile BRICS içi farklılıklar, Türkiye-BRICS ilişkilerinde baskı oluşturma ihtimali taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: BRICS, Türkiye, Çin, Rusya, Türk Dış politikası.***The expansion process of BRICS and an analysis of Türkiye's possible membership in BRICS*****Abstract**

BRICS has emerged as a new and improved form of development for the global economy and has become one of the most closely monitored organizations by both regional and international actors since its establishment in 2006. In recent years, BRICS has made significant progress as a new and promising actor in shaping the global economy, and it has gained the potential to be an alternative to the Western-led global economic structure. Along with these developments, there has been a noticeable increase in the number of countries seeking to join BRICS. In this context, Türkiye, which has not been able to maintain very stable relations with the West in recent years, due to changing global conditions, has signaled that it may establish political and economic ties with various institutions and organizations while preserving its political and economic relations with the international institutions and organizations to which it belongs. This study examines the progress made by BRICS, its goals for the global economy, and its future, while also assessing the possibility of Türkiye's becoming a member of BRICS within the context of its political and economic relations with the West. The findings indicate that Türkiye seeks to strengthen its economic and diplomatic relations with BRICS countries without severing its ties with the West. While Türkiye's BRICS membership offers opportunities that could contribute to economic diversification, energy cooperation, and pursuit of a multipolar international order, potential tensions with Western partners and structural divergences within BRICS may put pressure on Türkiye-BRICS relations.

Keywords: BRICS, Türkiye, China, Russia, Turkish Foreign Policy.**Sorumlu Yazar/ Corresponded Author:** Emrah YILDIRIMÇAKAR, E-posta/ e-mail: emrahycakar@gmail.com

GİRİŞ

Tek kutuplu dünya düzeninin bariz bir şekilde hissedildiği ve ABD'nin tek yerleşik güç olarak varlık gösterdiği bir dönemde, Uzak Doğu, Güney Asya, Latin Amerika ve Orta Doğu'daki bazı devletler, yüksek ekonomik büyüme hızlarıyla uluslararası arenada dikkat çekmeye başladı. Bu açıdan değerlendirildiğinde, 2000'li yıllarla birlikte, dünyanın tek bir güç tarafından yönetilmesi düşüncesi yerini birden fazla gücün etkili olmaya çalıştığı bir yönetim biçimine bıraktı. Başlangıçta Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'in ortaklığı ile BRIC adı altında, batı ekonomik düzenine alternatif bir birlik oluşturuldu. Daha sonra Güney Afrika'nın da katılımıyla, bu organizasyonun ismi BRICS olarak değiştirildi. Bu ülkelerin bir araya gelerek böyle bir organizasyonu oluşturmalarının altındaki önemli etkenlerden biri, 2008 yılındaki küresel ekonomik krizdir. Bahsedilen bu küresel kriz, küresel ekonomik sistemin değişmesinde etkili olmuştur. Ancak, BRICS'in oluşmasında rol oynayan en önemli etken, Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin kendi politikaları çerçevesinde aldığı kararlarda, ABD'nin söz konusu dönemlerde %16,54'lük bir oy ağırlığına sahip olmasıydı (Çelik, 2017). Yine söz konusu dönemde, ABD, Dünya Bankası'nın karar alma süreçlerinde de %16,36'lık bir oy gücüne sahipti (Ateş, 2012). ABD'nin bu tür uluslararası kuruluşlarda tek ya da ağırlıklı söz sahibi olması, sonradan oluşacak BRICS üyelerini tedirgin etmiş ve bu ülkelerin bir alternatif girişiminde bulunmalarını zorunlu hale getirmiştir.

Oluşturulmaya çalışılan bu yeni sistemde, BRICS'in de IMF ve Dünya Bankası gibi ABD kontrolündeki kuruluşların geliştirmekte olan ülkelere sağladığı ekonomik destek gibi küresel ekonomik kalkınmada ve geliştirmekte olan devletlere destek sağlamada söz sahibi olabileceği hedeflemiştir. Bu bağlamda, ABD'nin uluslararası arenada kurduğu üstünlüğe karşı bir uluslararası organizasyon oluşturma düşüncesi bu sisteminin temel taşlarını oluşturmuştur. Batılı ülkeler arasındaki ekonomik çatışmalar ve görüş ayrılıkları BRICS gibi yapıların uluslararası sistemde önem kazanmasına sebep olmuş ve geliştirmekte olan ülkeler arasında iş birliğini arttırmayı ana hedef haline getirmiştir (İstikbal ve ark., 2019). BRICS ekonomik, demografik ve siyasi anlamda farklılıkları olan ülkeler tarafından, yeni yeni kurumsallaşmaya çalışan bir oluşum olarak gösterilmişse de ABD'nin üstünlüğünün sorgulandığı bir zamanda ortaya çıkarak uluslararası dengelerdeki güç boşluğunu doldurma amacı taşımıştır. Dolayısıyla BRICS ülkelerinin ekonomik açıdan yükselişleri bu boşluğu tamamlamada görünür hale gelmiştir. BRICS ülkeleri, Aynı zamanda çok kutuplu bir dünyada gelişmiş ve ekonomik açıdan zenginleşmiş devletlere olan bağımlılıklarını azaltarak, uluslararası sisteme bir nevi yeni bir ekonomik düzen kazandırma amacı taşımıştır. Bu çerçevede ele alındığında, Batı ile inişli-

çıkışlı ilişkileri olan Türkiye'nin BRICS'e üye olup olamayacağı tartışılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda öncelikle Türkiye'nin BRICS ülkeleri ile ticaret ilişkileri ve bu ülkelere göre gösterdiği ekonomik performansa dikkat çekilmiştir (Yaşar & Bolat, 2023). Ancak Türkiye'nin elde edeceği ekonomik kazanımlarının yanı sıra, Türkiye'nin Batı ile olan çok boyutlu ilişkilerini de göz önünde bulundurmak oldukça büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmanın cevabını aradığı sorular: BRICS'in tarihsel gelişimi göz önüne alındığında, Türkiye'nin BRICS'e üye olabilme ihtimali var mıdır? Türkiye'nin BRICS üyeleri ile ilişkilerin değerlendirildiğinde, Türkiye'nin BRICS'e olası üyeliği çerçevesinde karşılaşılabileceği meydan okumalar nelerdir?

Bu çalışma, öncelikle, BRICS'in çok kutuplu bir dünyaya bakışını, BRICS'in ne anlama geldiğini, tarihsel süreç içerisinde yaşadığı değişim ve gelişmelerden yola çıkarak, gerçekleştirdiği zirvelerle temel anlamda nasıl bir uluslararası sistemde varlığını sürdürme gayreti içerisinde olduğunu analiz edilmeye çalışmıştır. İkinci bölümde, BRICS'in genişleme durumu ele alınmış ve yeni üyeliklerin organizasyona katkısı değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde ise daha dengeli ve adil bir uluslararası ekonomik düzenin oluşması çerçevesinde Türkiye'nin BRICS'e katılımı analiz edilmeye çalışılmıştır. Dördüncü bölümde ise Türkiye'nin BRICS katılımı ile ilgili olası riskler ve fırsatlar değerlendirilmiştir. Sonuç kısmında ise bu çalışmanın vardığı sonuçların genel değerlendirmesi yapılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemini temel alınarak hazırlanmıştır. Araştırmada, öncelikle tarihsel analiz yöntemi kullanılarak BRICS'in kuruluşundan günümüze kadar yaşadığı dönüşüm, düzenlenen zirveler ve genişleme süreci kronolojik olarak incelenmiştir. Bu çerçevede, örgütün uluslararası sistemdeki konumunun hangi aşamalardan geçtiği ortaya konulmuştur. Ayrıca çalışmada doküman ve içerik analizi yöntemlerinden de faydalanılmıştır. Konu ile ilgili yapılmış akademik çalışmaların yanı sıra, BRICS zirve bildirgeleri, BRICS ve BRICS'e üye ülkelerin resmi dış politika belgeleri, devlet yetkililerinin açıklamaları, uluslararası raporlar ve siyasi gündem oluşturan süreli ve süresiz çalışmalar incelenerek örgütün temel hedefleri ve Türkiye'ye yönelik yaklaşımı analiz edilmiştir. Bu bağlamda, Türkiye'nin Batı ile ilişkileri, çok taraflı dış politika tercihleri, siyaset ve ekonomi eksenli stratejik yönelimleri dikkate alınarak, Türkiye'nin BRICS üyeliğinin olası etkileri senaryo temelli bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Bu yöntemler çerçevesinde çalışmanın amacı olan BRICS'in genişleme süreci ve Türkiye'nin olası üyeliğinin analizi farklı boyutlarda değerlendirilmiş, literatüre hem teorik hem de pratik katkı sunmaya çalışılmıştır.

ÇOK KUTUPLULUK VE BRICS

Uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi literatüründe, güç dengesi bağlamında tek kutupluluk, çift kutupluluk ve çok kutupluluk kavramları her zaman tartışma konusu olmuştur. Bununla birlikte, hangi kutuplaşma modelinin uluslararası sistem açısından daha istikrarlı ve barışçıl bir düzen sunduğu hususunda literatürde kesin bir fikir birliği bulunmamaktadır. Literatürdeki bazı yaklaşımlar, iki kutupluluğun veya çok kutupluluğun nispeten daha istikrarlı bir yapı ortaya koyduğunu ileri sürse de tek kutupluluğun daha güvenilir ve sürdürülebilir bir sistem olduğunu savunan önemli yaklaşımlar da mevcuttur (Waltz, 1979; Mearsheimer, 2001; Ikenberry, 2001; Wohlforth, 1999; Deutsch & Singer, 1964).

Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD merkezli tek kutuplu düzenin etkisi belirginleşmiş olsa da küresel güç dağılımındaki dönüşümler ve ABD'nin uluslararası liderlik rolüne ve kapasitesine yönelik sorgulamalar, çok kutupluluk tartışmalarını yeniden ön plana çıkarmıştır (İzoria, 2024). Çok kutuplu düzen, gücün tek bir aktörün tekelinde değil, birden fazla büyük gücün rekabet ve iş birliği ilişkileri aracılığıyla paylaşıldığı bir uluslararası yapıya işaret etmektedir. Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu (ABD-Sovyetler Birliği) sistemi ve sonrasında ortaya çıkan tek kutuplu Amerikan merkezli düzenin aksine, 21. yüzyılda çok kutupluluğun giderek daha görünür ve daha savunulur hale geldiği gözlemlenmektedir. BRICS içerisinde özellikle Rusya ve Çin, sadece uluslararası sistemin rekabetçi doğası karşısında ortak bir tutum sergileyerek stratejik kazanımlar elde edebileceklerini öne sürmemekte, aynı zamanda çok kutuplu küresel düzenin hem kaçınılmaz hem de arzu edilen bir yönelim olduğunu vurgulamaktadırlar (Putin, 2022; Yi, 2005, s. 107). Çok kutupluluğun ikiden fazla aktörün görece benzer düzeyde güce sahip olduğu bir sistem olarak tanımlandığında, BRICS'in çok aktörlü, batı egemenliğine meydan okuyabilecek düzeydeki kurumsal yapısı ve işleyişi bu çerçevede giderek kendisini daha belirgin bir şekilde çok kutupluluğa hazırladığını göstermektedir. Bu bağlamda, BRICS'in kurumsallaşma süreci, çok kutuplu uluslararası düzenin inşasına yönelik stratejik bir girişim olarak değerlendirilebilir. Batı hegemonyasına alternatif finansal araçların geliştirilmesi, üye devletler arasındaki siyasi ve ekonomik iş birliğinin güçlendirilmesi ve zirve bildirilerinde sıklıkla vurgulanan “adil kalkınma” ve “kapsayıcı büyüme” gibi normatif hedefler, BRICS'i yalnızca alternatif bir uluslararası aktör değil, aynı zamanda çok kutupluluk olgusunun somut bir yansıması haline getirmektedir. Bu anlamda, her ne kadar Türkiye BRICS üyesi değilse ve batı ile nispeten derin ilişkilere sahip olsa da son yıllarda Türkiye'nin de giderek çok kutuplu bir düzene olan ihtiyacını dile getirmesi, BRICS ile daha yakın ilişkiler geliştirme niyetine sahip olduğunu göstermektedir (Duran,

2024). Türkiye açısından bakıldığında, BRICS üyeliği tartışması, çok kutupluluk bağlamında “çok yönlü dış politika” arayışının bir göstergesidir. Türkiye, bir yandan NATO ve AB ile ilişkilerini sürdürürken, diğer taraftan Rusya ve Çin gibi aktörlerle ekonomik ve stratejik ilişkilerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Türkiye'nin Şanghay İş Birliği Örgütü (ŞİÖ)'ya diyalog ortağı olması bunu kanıtlamaktadır. Dolayısıyla, Türkiye'nin BRICS'e olası üyeliği yalnızca ekonomik kazanımlar bağlamında değil, aynı zamanda çok kutuplu küresel düzende jeopolitik özerklik arayışının da bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

BRICS'IN KURULUŞU VE GELİŞME SÜRECİ

İlk oluşumuyla BRIC ismi Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin ülkelerinin İngilizce baş harflerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur (Brazil, Russian, India and China). Eylül 2010'da New York'ta yapılan BRIC Dışişleri Bakanları toplantısında, Güney Afrika'nın tam üyelik statüsüne alınmasıyla, BRIC grubunun adı BRICS (Brazil, Russian, India, China and South Africa) olarak değiştirilmiştir (BRICS, 2021). BRIC kuruluşu, isim olarak ilk olarak 2001 yılında Jim O' Neill tarafından hazırlanan raporda kullanılmıştır (O'Neill, 2001). Goldman Sachs'ın “Daha İyi Küresel Ekonomik Yapılar İnşa Etmek” başlıklı raporunda dünya ekonomisinin ihtiyaç duyduğu BRIC gibi yapıların olması gerektiğini ortaya koymuştur. O' Neill'e göre, küresel ekonomide en hızlı büyüyen ve yükselen ekonomiler olarak nitelendirilen bu ülkeler, hızlı ekonomik büyüme oranları, geniş iç tüketim potansiyelleri ve çeşitli alanlardaki iş birliği fırsatları yaratmaları gibi önemli özellikleri sayesinde diğer ülkelerden ayrılmaktaydılar. Bu ülkeler giderek daha da küreselleşen dünyada gelecek yıllar için de ekonomik önem arz edecek şekilde nitelendirilmekteydiler. Bahsedilen bu yapı çerçevesinde BRICS küresel barış ve güvenliğin sağlanmasında, küresel refah ve kalkınmanın oluşumunda itici bir güç görevi üstlenebilirlerdi. Aynı zamanda bu ülkelerin dünya ekonomisindeki paylarının artmasıyla paralel bir şekilde küresel konularda daha fazla söz sahibi olabilecekleri de ifade edilmişti.

BRICS'in tarihsel gelişimi, üye ülkelerin ekonomik büyümesi, siyasi etkisi ve küresel diplomasi alanındaki rolleriyle şekillenmiştir. Bu bağlamda, BRICS dünya ekonomisi üzerindeki etkilerini artırmak için BRICS Kalkınma Bankası gibi ortak kurumlar oluşturmuştur. Ayrıca, BRICS ülkeleri hemen hemen her yıl zirve düzenleyerek ülkeler arasında devamlı iş birliği ve diyalog ortamı oluşturmaya çalışmaktadırlar. Bu çerçevede gerçekleştirilen ilk zirveden beri BRIC ülkeleri, küresel ekonomiyi ve küresel sorunları tartışarak üye ülkeleri koordineli çalışmaya teşvik etmektedirler. Bu anlamda BRIC adına ilk zirve Rusya'nın Yekaterinburg şehrinde, 16 Temmuz 2009 yılında gerçekleştirilmiştir (BRICS Information

Centre, 2009). Zirve sonrasında BRIC bir bildiri yayınlamış ve bu bildiride küresel siyasi ve ekonomik sorunlara dikkat çekmiştir. BRIC adına gerçekleştirilen bu ilk zirve genel anlamda üye ülkelerin ekonomik konular üzerine odaklanmış olması ve ekonomik alanlarda bu ülkelerin endişelerinin vurgulanmış olması, küresel ekonomi için önemli değişikliklerin olabileceğine işaret etmiştir. Bu zirve ile birlikte ABD'nin öncülüğünde uygulanan küresel ekonominin daha adil bir şekilde işlemesi gerektiğine dair fikirler de ortaya konulmuştur. Ayrıca, gelişmekte olan ekonomilerin daha gür sesle küresel ekonomi konusundaki düşüncelerini dile getirmeleri gerektiği açıkça vurgulanmıştır (BBC, 2009).

BRIC'in ismi, 2010 yılında Güney Afrika'nın katılım ile birlikte BRICS olarak değiştirildi. Yapılan bu ikinci zirvede ilk olarak dünyanın hızlı bir dönüşüm sürecinden geçtiği ve bu nedenle pek çok alandaki küresel yönetişimde reform yapılmasının gerekli olduğuna dikkat çekilmiştir. Özellikle Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası örgütlere, dolaylı yollardan atıfta bulunularak bu örgütlerin işleyişinde reformların gerekli olduğuna dair ortak görüş bildirilmiştir (Poyraz, 2019). İkinci olarak, bu zirvede, BRICS ülkelerinin aralarındaki iş birliğini ve ticareti artırmak için birtakım yeni düzenlemelere ihtiyaç duyabileceğinin altı çizilmiştir. Kendi aralarındaki iş birliğini artırmayı ve ilişkilerini derinleştirmeyi amaçlayan BRICS ülkeleri, ulusal para birimlerinin ticaret ve yatırımlarda kullanılmasını teşvik ederek, sektörel iş birliğini geliştirmeye yönelik adımların atılması gerektiğini önemle vurgulamışlardır (BRICS Information Centre, 2010).

Sanya Deklarasyonu olarak bilinen, Çin'in Sanya kentinde düzenlenen üçüncü zirvede dikkat çeken ilk nokta, Güney Afrika'nın gruba tam üye olarak dahil olmasıdır. Daha önce Meksika ile müslüman bir ülke olarak Türkiye üye olarak öngörülürken, Güney Afrika'nın davet edilmesi şaşırtıcı olmuştur. Ancak, bu davet diğer ülkelerin de gruba ileride katılabileceği ihtimalini güçlendirmiş, BRICS ülkelerinin diğer ülkelerle de iş birliğine açık olduğunun bir göstergesi olmuştur. (BRICS Information Centre, 2011). Deklarasyonda, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Batı Afrika'daki çatışmalara ilişkin endişeler de dile getirilmiştir. Bu bağlamda, BRICS ülkeleri bağımsızlık, birlik ve toprak bütünlüğü vurgusu yaparak, bölgeye yapılacak askeri müdahalelere karşı olduklarını dile getirmişlerdir. Böylece, bölgesel anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Sanya Deklarasyonu'nda dikkat çeken bir diğer nokta ise IMF'den duyulan memnuniyetsizliğin açıkça dile getirilmiş olmasıdır. Ayrıca, uluslararası para birimlerinde reform yapılması gerektiği ve doların da hedef alınarak bu reformların gerekli olduğuna vurgu yapılmıştır. (BRICS Information Centre, 2011). Bu zirve

ile birlikte, BRICS dünya ticaretinde ABD doları karşısında başka para birimlerinin de var olacağını güçlü bir şekilde dile getirmiştir.

2012'de Hindistan'da gerçekleşen zirve ile birlikte BRICS iş birliğine daha çok önem vermeye başladı. Gelişmiş ekonomilerin benimseyeceği makroekonomik ve finansal politikalar işaret edildi. Bu zirvede, Dünya Bankası ve IMF ye karşı gelişen rahatsızlık bir kez daha ifade edildikten sonra, yeni bir gelişim bankası kurma fikri dünya çapında tartışılmaya başlandı. BRICS ülkeleri ticareti olduğundan daha iyi hale getirmek için yıllık zirveler düzenlemeye ve yeni iş ve finans formu oluşturmaya karar verdiler. BRICS ulusal para birimlerinde kredi vermeyi içeren bir iş birliği mekanizmasını da bu çerçevede onayladı. Ayrıca, BRICS Ortadoğu'daki Arap-İsrail, Filistin-İsrail arasında yaşanan gerginlik ve çatışmalarda tarafları, BM kararlarına, Arap Barış Girişimi ilkelerine ve Madrid İlkelerine uymaya davet etti. Böylece, bu zirvede, Filistin ve İsrail arasında yaşanan sıcak çatışmaların sona erdirilmesi için de resmi bir çağrıda da bulunulmuş oldu (BRICS Information Centre, 2012).

Beşinci zirve 27 Mart 2013 tarihinde Güney Afrika'nın Durban şehrinde gerçekleştirilmiştir. Konumu gereği, zirvede Afrika kıtasının gelişimi üzerine odaklanılmıştır. Bu zirvede, üye ülkeler arasında iş birliğinin sağlanması, ihtiyaç duyulan kaynakların karşılanması, finansal olarak dengeli ilerlemenin sağlanması ve ekonomik istikrarın güçlenmesi için 100 milyon dolar kadar kapsamlı Koşullu İhtiyat Fonu "Contingent Reserve Arrangement" oluşturulması yönünde karar alınmıştır. Önceki zirvede tartışıldığı gibi, ABD Merkez Bankası'nın olumsuz etkilerini yaşayan BRICS ülkeleri bu zirvede bir kalkınma bankası kurma kararı almış oldu (Ayar, 2014; Poyraz, 2019). Ayrıca, BRICS ülkeleri Filistin'in BM'ye gözlemci devlet olarak kabul edilmesinden dolayı memnuniyetlerini ifade etmişlerdir. İran ile sürdürülen nükleer müzakerelerde olumsuz gelişmelere karşı oluşacak askeri müdahalelere karşı olduklarını da açıklamışlardır. Bu çerçevede, İran'ın nükleer enerjiyi barışçıl amaçlar için kullanma hakkına sahip olduğunu belirtmişlerdir (BRICS Information Centre, 2013). Bu bağlamda, daha önceki zirvelerde olduğu gibi, BRICS barışın korunması temelinde küresel kalkınmanın sürdürülebileceğine vurgu yapmıştır.

15 Temmuz 2014'te Brezilya'nın Fortaleza şehrinde gerçekleşen 6. Zirvede, BRICS ekonomilerinin 2008'den bu yana benzer bir şekilde geliştiğine işaret edildi. BRICS ülkeleri ve diğer gelişen ülkelerin ortak sorunlarının olduğu, bu nedenle de bu ülkelerin birlikte hareket etmeleri gerektiği vurgulandı. Ayrıca, grubun dar bir çerçevede kalamayacağı, daha da genişleyebileceği tartışılmaya başlandı. Altıncı zirvede öncelikle, Yeni Kalkınma Bankası

“New Development Bank” (NDB)’nin kurulmasını sağlayacak anlaşma imzalandı. Bu bankanın, BRICS ülkeleri ve diğer gelişen ekonomiler arasında altyapı ve sürdürülebilir kalkınma projeleri için bir köprü oluşturacağı ve mevcut çok taraflı ve bölgesel finans kuruluşlarını tamamlayacağı ifade edildi. Yüz milyar dolarlık bir sermaye ile kurulan NDB’de, pay dağılımının eşitlik ilkesine dayalı olacağı belirtildi. Bankanın merkezi Şanghay olarak belirlendi. Daha sonra, bir önceki zirvede kurulmasına karar verilen Koşullu İhtiyat Fonu “Contingent Reserve Arrangement” (CRA) için anlaşma imzalandı. CRA’nın başlangıç sermayesi 100 milyar dolar olarak belirlendi. Son olarak da BRICS ülkeleri arasında İhracat Kredi ve Garanti Ajansı’nın kurulmasına karar verildi. (BRICS Information Centre, 2014).

BRICS 2014 yılında, finansal anlamda sağlam adımlar atarak kurumsallaşma bağlamında iyi bir başlangıç yapmıştır. Kendine ait bir sistem oluşturmaya çalışan BRICS ekonomik anlamda değişim yapılması gerektiğini öngörmüş ve bu anlamda çalışmalarına hız vermiştir. CRA ve NDB’nin kurulması ile birlikte, ABD’nin hegemonyasındaki Dünya Bankası (WB) ile Uluslararası Para Fonu (IMF)’nin merkezi rolüne ve batı egemenliğindeki kuruluşlara alternatif olarak, BRICS ülkelerinin kendi beklentileri doğrultusunda hareket eden bir uluslararası düzen istedikleri tartışılmaya başlanmıştır. Zirvede dikkat çeken başka bir nokta ise, NDB ve CRA’nın daha çok BRICS’e kurumsal ve niteliksel bir kimlik kazandırmış olmasıdır (Jash, 2017). NDB ile WB’yi birbirinden ayıran önemli bir nokta NDB’nin, IMF’nin aksine politik bir şart koşmadan fon sağlamasıdır. Bu da ileride birçok ülkenin ilgisini BRICS’e çekebilecekti. Politik şartlar olmaksızın fon sağlanması, BRICS’in sağladığı kredilerin görece az gelişmiş ülkeler üzerinde etkili olacağı anlamına gelmiş ve ekonomik alandaki bu adımlar, ABD hakimiyetindeki eski sisteme karşı bir meydan okuma niteliği taşımıştır. Dolayısıyla, gelecek yıllarda NDB ve CRA’nın BRICS için daha da önemli olacağı, küresel ekonominin gelişmesinde IMF ve WB kadar etkili bir rol oynayabileceği kanaatini oluşturmuştur (Jones, 2015).

Rusya’nın Ufa şehrinde, Temmuz 2015’te gerçekleşen zirvede, BRICS’in, hem Rusya’nın Kırım’ı ilhak etmesine destek sağladığı hem de dünyaya yeni bir mesaj vermeye çalıştığı konusunda tartışmalara neden olmuştur. Ancak, önceki zirvelerde kurulması kararlaştırılan NDB ve CRA bu yedinci zirvenin ana konularından biri olmuştur. NDB 2016’dan itibaren yatırım projelerine ve özel sektöre kredi verme planlarını açıklamıştır. Bu adım, BRICS’in gelişmekte olan ülkelerle iş birliğini artırma ve etki alanını genişletme amacıyla olduğunu açıkça göstermiştir. BRICS Etki alanlarını daha da genişletmek ve iş birliğine katılan aktörlerin sayısını artırmak amacıyla hem Avrasya Ekonomik Birliği’ni hem

ŞİO'yu hem de gözlemci ülkeleri bir araya getirebilecek bir zirve yapmayı kararlaştırmıştır. Ayrıca, BRICS, İran ile yapılan nükleer müzakereler sonucunda imzalanan eylem planını desteklediğini ifade etmiştir. BRICS'in İran'a yönelik destek mesajlarını sık sık dile getirmesi, ABD'nin İran'a yönelik politikalarından rahatsız olduğunun bir göstergesi olmuştur. Ayrıca BRICS'in, Kırım'ın Rusya tarafından ilhak edilmesi üzerine başlayan çatışmalardan dolayı Ukrayna'ya askeri müdahalede bulunmayacağını ifade etmesi oldukça dikkat çekici olmuştur. Ancak, BRICS Şubat 2015'te imzalanan ve Rusya, Almanya, Fransa, Ukrayna ile BM Güvenlik Konseyi tarafından kabul edilen Minsk Anlaşması'na uyulması çağrısında bulunmuştur (BRICS Information Centre, 2015). Bu da BRICS'in tarafını belirlemesi bağlamında öne çıkmış bir zirve niteliği taşımaktadır.

Ekim 2016'da Hindistan'ın Goa kentinde düzenlenen sekizinci zirvede, NDB'nin enerji projeleri için üye ülkelere sağladığı ilk kredilerden (Brezilya için 300, Hindistan için 250, Güney Afrika için 180 ve Çin için 81 milyon dolar) duyulan memnuniyet dile getirilmiştir. Verilen bu ilk krediler BRICS ülkeleri arasında paylaşılmıştır. Ayrıca, BRICS bu zirve sırasında, Bengal Körfezi Çok Sektörlü Teknik ve Ekonomik İş Birliği Girişimi "Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation" (BIMSTEC) ile ortak bir zirve düzenleme, ekonomik ve finansal iş birliğini güçlendirme konusunda irade beyan etmiştir (Ranjan, 2016). Bu zirveden de anlaşıldığı üzere, BRICS gittikçe daha geniş bir iş birliği ağına sahip olmaya çalışmıştır. Bu iş birliği ağı hem BRICS'in ekonomik kabiliyetlerini güçlendirmeyi hedeflemiş hem de BRICS'in giderek daha çok Batı'ya alternatif, donanımlı bir uluslararası örgüt olarak anlaşılmasını sağlamıştır.

Dokuzuncu BRICS zirvesi, 4 Eylül 2017 tarihinde Çin'in Xiamen şehrinde gerçekleştirilmiştir. Bu zirveye, BRICS ve diğer ülkeler arasında bağlantı kurulması amacıyla Mısır, Gine, Tayland, Meksika ve Tacikistan devlet başkanları davet edilmiştir (Poyraz, 2019). Zirvede öne çıkan önemli kararlardan biri, BRICS ülkelerinin tüm sektörlerde karşılıklı insan değişimine olanak tanınması kararı olmuştur. Bu adım, BRICS'in toplumsal alanda iş birliğini artırma amacını yansıtmaktadır. BRICS ülkeleri, IMF'de 2019 Eylül ayında gerçekleştirilen toplantıda belirtilen reformların uygulanmasını talep etmiştir. Güney Afrika'nın gruba katılmasıyla birlikte, BRICS'in Afrika'ya olan ilgisi artmış ve NDB'nin ilk bölgesel merkezinin Güney Afrika'da açılmasına karar verilmiştir. Ayrıca, CRA çatısı altında BRICS ülkelerinin makroekonomik politikalarını uyumlu hale getirmek için bir bilgi sistemi kurulmuştur. Bunlarla birlikte, bu zirvede terör eylemlerine karşı, tüm ülkelerin katılabileceği, terörizm ile mücadele

etmek için uluslararası bir koalisyon kurulması çağrısında bulunulmuştur (BRICS Information Centre, 2017).

BRICS’in 10. Zirvesi, Güney Afrika’nın Johannesburg şehrinde, Temmuz 2018 tarihinde gerçekleşmiştir. Zirve, “Kapsamlı Büyüme ve Paylaşılan Refah” temasıyla düzenlendi. Zirve, siyasi ve ekonomik alanlarda, küresel yönetişimin ortak sorunlarını ele alan bir bildirgeyle sona erdi. Önceki zirvelerden farklı olarak, bu zirvede, BRICS ülkelerinin Afrika kıtasının kalkınmasını ve gelişimini desteklemek için iş birliği yapmaları vurgulanmıştır. Ayrıca, BRICS ülkelerinin dünya genelinde devam eden, uluslararası barışı ve güvenliği ilgilendiren sorunların çözümünde önemli sorumluluklar almaları gerektiği belirtilmiş ve BRICS ülkeleri arasında finans politikalarının uyumlaştırılması gerektiğine de ayrıca yer verilmiştir. Bu alanda yapılması planlanan düzenlemelerin daha kapsayıcı bir şekilde hem ilgili uluslararası örgütlere hem de diyalog yoluyla tüm taraflara ulaştırılması şeklinde tavsiye de bulunulmuştur (BRICS Information Centre, 2018). Zirvenin diğer bir konusu ise Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ile ilgili olan kısımdır. BRICS, DTÖ’ye üye olan devletlerin, örgütün kurallarına tam olarak uymalarını talep etmiştir. Bu talebin sebepleri arasında üye devletler arasındaki anlaşmazlıkların çoğalması, çözüm sürecinin uzaması ve ABD ile Çin arasındaki serbest piyasa kurallarının ihlalidir (Abay ve Yıldırım, 2018). Zirvede, önceki dönemlerde gerçekleştirilen önemli iş birliklerine yeni alanların eklenmesi ve dünya ekonomisini tehdit eden ticaret savaşlarına karşı çeşitli önlemler alınması gerektiği yönünde görüşler bildirilmiştir. BRICS’in “4. Sanayi Devrimi’nde Paylaşılan Refah ve Kapsayıcı Büyüme İçin Ortaklık” temasıyla düzenlenen 10. Zirvesinde, barışı korumak için bir çalışma grubunun kurulması, bir aşı araştırma merkezinin tesis edilmesi, bir cinsiyet ve kadın forumunun oluşturulması, kapsayıcı büyüme için ekonomik ortaklıkların kurulması, 4. Sanayi Devrimi’ni daha da ilerletme ve turizmde iş birliğini sağlama gibi konuları kapsayan önemli konular ele alınmıştır. Ayrıca, çeşitli bölgesel ve küresel örgütlerin başkanlıklarını elinde bulunduran BRICS dışındaki ülkelerle iş birliğini güçlendirmek amacıyla “Küresel Güney’in Refahı için Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme Sağlama” başlıklı yeni bir yapı kurulmuştur (İstikbal & Dilek, 2019). Bunlara ek olarak, geçtiğimiz on yıl içinde alınan kararların etkisiyle uluslararası ekonomik ve politik konularda daha belirgin bir yer edinen BRICS’in gelecekte daha kapsamlı çalışmalar gerçekleştireceği ifade edilmeye çalışılmıştır.

Onuncu zirvenin Türkiye açısından da önem taşıdığını söyleyebiliriz. Bu zirveye İslam İş birliği Teşkilatı dönem başkanı olarak Türkiye’de katılmış ve Türkiye’yi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan temsil etmiştir. BRICS topluluğunu yakında takip eden Türkiye için bu

durum önemli bir adım teşkil etmiştir. Türkiye'nin bu tür oluşumlara olumlu bakacağı, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Johannesburg'daki zirvede dile getirdiği gibi Türkiye'nin adil ve tarafsız yeni bir uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu kurulması noktasında BRICS ile ortak hareket edeceği ve ortak çıkarlar çerçevesinde iki tarafın iş birliği yapabileceği noktasındaki ifadeleri oldukça dikkat çekici olmuştur (Ulusoy, 2018).

BRICS ülkeleri on birinci kez, 13-14 Kasım 2019'da Brezilya'da toplanmıştır. Bu zirve "İnovatif Bir Gelecek İçin Ekonomik Büyüme" teması çerçevesinde gerçekleşmiştir. Gerçekleştirilen bu zirve, uluslararası konjonktürde Çin ve Rusya başta olmak üzere gelişmekte olan üye devletlerin Batı'ya kendilerini gösterme amacı taşıdığı iddia edilmiştir. Bu zirvede "İnovatif Bir Gelecek İçin Ekonomik Büyüme" teması çerçevesinde, bilimde iş birliğinin güçlendirilmesi, teknoloji, dijital ekonomide iş birliği ve sınır dışı suçlarla mücadele gibi konular üzerinde durulmuştur (Ceran, 2019). Bu açıdan bakıldığında, BRICS'in ticarete dayalı bir iş birliğinin yanında, daha farklı konularda da söz sahibi olmaya çalıştığı anlaşılmaktadır.

BRICS on ikinci ve üçüncü zirvelerini Covit-19 nedeniyle video konferans yöntemiyle gerçekleştirmiştir. Üye ülkeler bu zirveleri, "Süreklilik İçin BRICS İçi İş Birliği" teması etrafında toplanarak gerçekleştirmiştir. On beşinci yıldönümü vesilesiyle aralarındaki iş birliğini siyasi, güvenlik, ekonomik, finansal, kültürel ve halklar arası iletişim başlıkları altında geliştirmeye özen gösterdiklerini açıklamışlardır (BRICS Information Center, 2021). Aynı zamanda enerji, çevre, eğitim, gümrük, gençlik, kültür ve turizm gibi birçok alanda da üye devletlerin birbirlerine fayda sağlayabilmeleri için BRICS Stratejik Ortaklığının güçlendirilmesi gerektiği de vurgulanmıştır.

Ticareti temel amaç olarak benimseyen BRICS, 23 Haziran 2022 yılında on dördüncü zirvesini gerçekleştirmiştir. Ancak bu konferans da video konferans yöntemiyle gerçekleşmiştir. Bunun sebebi Rusya-Ukrayna savaşıydı. Çin'in Pekin kentinde gerçekleşen bu konferansta ekonomik sonuçlar yerine, siyasi sonuçlar temelinde bir yol izlenmiştir. Afganistan merkezli olaylar ve özellikle Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesinin ardından ortaya çıkan durum, yeni bir düzenin başlangıç işareti olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, küresel yönetişime vurgu yapılmış, barış ve güvenliğin temini, sürdürülebilir kalkınmanın ve ekonomik iyileşmenin sağlanması, BRICS ülkeleri arasında insan değişimi gibi önemli başlıklar üzerine odaklanılmıştır (Ministry of External Affairs of India, 2022). Bu zirve, tek kutuplu düzene karşı çıkan Rusya için önemli sonuçlar doğurmuştur. Batı'nın uyguladığı ekonomik ve siyasi yaptırımlar nedeniyle zor bir dönemden geçen Rusya'ya, görünürlük ve meşruiyet açısından

önemli bir fırsat sunmuştur. Aynı zamanda yaptırımlar nedeniyle hem ABD hem Avrupa ülkeleri nezdinde kaybedilen pazarları telafi etmek için Asya'da yeni bir strateji kullanmak isteyen Putin, açılıştaki konuşmasında çarpıcı mesajlar vermiştir. Putin, Hindistan ve Çin'e yapılan petrol sevkiyatlarının arttığını vurgulayarak, BRICS ülkelerinin kendi aralarında ve uluslararası düzeyde geçerli olacak para transfer mekanizmalarını geliştirmeye çalıştıklarını ifade ederek, dolar ve avroya olan bağımlılığın en aza indirilmesi için uluslararası düzeyde bir rezerv para birimi üzerinde çalıştıklarını duyurmuştur (McCarthy, 2022). Ayrıca, 2021 yılında Roma'da gerçekleştirilen G-20 Liderler Zirvesi'nde ortaya konan "Küresel Ekonomik Girişim" ve 2022 yılında Bao Forumu'nda dile getirilen "Küresel Güvenlik Girişimi", Pekin'in çok kutuplu dünyada, olabildiğince çok ülkeyi etrafında toplama gayretinde olduğu ve Rusya gibi, dolar ve avroya karşı yerel ya da yeni rezerv para birimlerinin kullanılması noktasında aynı doğrultuda hareket ettiğini ifade etmiştir. BRICS iş birliğinin bir diğer üyesi olan Hindistan da zirveden olumlu sonuçlar almıştır. Hindistan son yıllarda taraf tutmama stratejisini izlemiş, uluslararası arenada bağımsız bir aktör olarak algı oluşturmaya çalışmış gibi görünse de Batı dünyasıyla önemli iş birliklerine sahip olan Hindistan, bir diğer ortağı Rusya'ya uygulanan petrol konusundaki ambargoya katılmamış ve petrolü Rusya'dan indirimli bir şekilde almaya devam etmiştir.

Ağustos 2023'te, Güney Afrika'nın Johannesburg şehrinde gerçekleşen on beşinci BRICS zirvesinde küresel ticareti ilgilendiren önemli konu başlıkları tartışılmıştır. Doların küresel hegemonyasına karşı durabilmek için ortak bir para biriminin kullanılması ve yeni üyelerin katılımı zirvenin ana başlıklarını oluşturmuştur. Ayrıca, yeni üyelerin alınması için de BRICS ülkeleri bir konsensüs arayışına girişmişlerdir. Zirvede, BRICS'e katılmak isteyen 40'tan fazla ülkenin olduğu ve 22 ülkenin de gruba resmi olarak üye olma istediğinde bulunduğu ifade edilmiştir. Zirvenin son gününde, mevcut BRICS üyeleri altı ülkeyi, Arjantin, Mısır, Etiyopya, İran, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri bloğa katılmaya davet etmiştir (Güvendik, 2023). BRICS'in ortak para biriminin oluşturulması da 2023 zirvesinde tartışılan önemli konulardan biri olmuştur. Üye ülkeler arasındaki ticaretin ABD dolarından ulusal para birimlerine kaydırılması konusunun detaylı bir şekilde tartışıldığı vurgulanmıştır (SETA, 2023).

Ekim 2024 yılında Rusya'nın Kazan kentinde yapılan zirve, "Adil Küresel Kalkınma ve Güvenlik için Çok Taraflılığın Güçlendirilmesi" temasıyla, çok taraflı iş birliğine dikkat çekmiştir (BRICS Information Centre, 2024). Aynı yıl, üyelikleri kabul edilen İran, BAE, Mısır

ve Etiyopya zirveye üye olarak katılmışlardır. Henüz Suudi Arabistan'ın resmi olarak onaylamadığı BRICS'e, 2025 yılının başında Endonezya tam üye olarak kabul edilmiştir.

BRICS'TE ÖNGÖRÜLEN YENİ DÜZEN VE GENİŞLEME SÜRECİ

Küreselleşme ile birlikte, devletleri küresel ekonomideki etkilerini artırmak için ticaret ve finans alanında ekonomik ve politik iş birliği yapmaya yöneldi. Bu iş birliği hem bölgesel hem de küresel boyutlarda olabilmektedir. BRICS de ilk görünümüyle bir ekonomik iş birliği örgütü olarak küresel ölçekte faaliyet göstermeye başlamıştır. BRICS'in kurucu üyeleri olan Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'in önümüzdeki yarım yüzyılda baskın ekonomik güçler olarak küresel arenada önemli sorumluluklar alabilecekleri öngörülmektedir. 2025 yılında bu ülkelerin toplu olarak G6 ülkelerinin ekonomik büyüklüğünün yarısını aşması bekleniyor. (Wilson & Purushothaman, 2003). Bu tahminin temel dayanağı, BRICS ülkelerinin 2003 yılında toplam GSYH'lerinin G-6 ülkelerinin toplam GSYH'sinin %15'ine eşit olmasıdır. Bu gerçek göz önüne alındığında, gelecekte de BRICS'in ekonomik gelişmişliğinin diğer gelişmiş ülkeleri geçeceği öngörülmektedir (Armijo, 2007). Vandemoortel'in (2013) çalışmasına göre, BRICS ülkelerini diğer ülkelere ayıran bazı özellikler vardır. Bu özellikler arasında, emeğin diğer ülkelere göre nispeten ucuz olması, üretim maliyetlerinin daha düşük olması, yüksek tüketim oranları ve ihracat seviyeleri sayesinde milli gelir düzeylerinin yüksek olmasıdır. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, sermaye piyasalarının entegrasyonu ve ihracata dayalı büyüme modelinin öne çıkması gibi faktörlerle birlikte, Türkiye ekonomisinin de benzer özellikler sergilediği görülmektedir.

Siyasi, demokratik, kültürel ve ekonomik açıdan farklı özelliklere sahip olmalarına rağmen, BRICS ülkelerinin uluslararası ticarete elde ettikleri yabancı sermaye yatırımları, döviz cinsinde benzerlik göstermektedir. 2010 yılı itibarıyla Çin, Hindistan, Brezilya ve Rusya, dünya genelindeki toplam döviz rezervlerinin %40'ına sahip olmuştur. Ancak Çin tek başına 2,4 trilyon dolar döviz rezervi ile ilk sırada yer almaktadır (Piper, 2015). Döviz rezervleri temelinde ekonomik büyüme, bu ülkeler için ortak bir özellik olup, her birinin sektörel gelişimi kendine has yapısal özellikler sergilemektedir. Örneğin, Çin ekonomisi geçmiş yıllarda düşük işgücü ve girdi maliyetleri üzerine kurulu yatırımlarla öne çıkarken, Rusya ekonomisi geniş enerji kaynaklarına dayalı silah ve ağır sanayi odaklı üretim yapısına sahiptir. Hindistan ise düşük işgücü maliyetlerini ve dış kaynak kullanımının avantajlarını kullanarak ihracat odaklı büyüme stratejisini benimsemiştir. Brezilya ve Güney Afrika ekonomileri, enerji ihracatına odaklanmış olup, bu sektördeki uluslararası fiyat ve talep dalgalanmaları üzerinde belirleyici etkiler oluşturabilmektedir. Bu bağlamda BRICS ekonomik değerleri farklı alanlarda

uzmanlaşmış ve yapı olarak birincil sektörlere ve yabancı yatırım dediğimiz ülke yararına ekonomik değerlere öncelik tanımaktadır. Yıllar içindeki ekonomik gelişim eğilimlerine baktığımızda, Çin, 1990-2000 ve 2000-2005 dönemlerinde sırasıyla %10, 4 ve %9,6'lık büyüme oranlarına ulaşmıştır, bu büyüme, faktör verimliliğindeki artışın bir sonucu olarak elde edilmiştir. Aynı şekilde Hindistan da bu dönemlerde %6 ve %6,9'luk büyüme oranları kaydetmiş ve 2010 yılında bu oran %10,4'e ulaşmıştır (Aşçı, 2019). Bu rakamlar, Hindistan ve Çin'in düşük işgücü ve düşük maliyetli kaynak kullanımından faydalanarak ekonomik büyümelerini artırdıklarını ortaya koymaktadır. Rusya, aynı dönemlerde küresel enerji fiyatlarındaki artıştan kaynaklanan bir büyüme yaşamış, ancak 2009'da küresel ekonomik krizin enerji fiyatları üzerindeki olumsuz etkisi nedeniyle büyüme oranlarında bir düşüş gözlenmiştir. Brezilya'da ise büyüme oranı %3 civarında seyrederken, 2010 yılında artış göstermiş ancak 2009 yılında ekonomik açıdan küçülmüştür (Ersungur & ark., 2017). Son katılan ülkelerle birlikte, BRICS günümüzde dünya nüfusunun yaklaşık yarısını, küresel GSYH'nin %25 den fazlasını ve ticaret hacminin 4/1 ne yakın oranını temsil ediyor olsa da BRICS ülkeleri arasındaki eşitsizlikler hala belirgin bir şekilde devam etmektedir (Ceran, 2019).

2010 yılında, Güney Afrika'nın da dâhil olmasıyla BRICS kurumsallaşma adına ilk adımlarını atmış oldu. BRICS ülkeleri, uluslararası sistemde kalkınma bağlamında daha etkin bir rol oynamayı hedeflemektedir. BRICS zirveleri, bu hedefleri gerçekleştirmek ve uluslararası sistemdeki eksiklikleri gidermek için bir platform sağlama işlevi görmektedir. Bu zirvelerde, BRICS ülkelerinin liderleri yılda bir kez, belirli prensipleri istişare etmek için bir araya gelmektedirler. Ayrıca, bu zirvelerde, üye ülkeler arasında şeffaflık, dayanışma, eşitlik, karşılıklı anlayış, kapsayıcılık, ortak fayda, çoklu iş birliği, toprak bütünlüğüne saygı, egemenlik, bağımsızlık, başka ülkelerin iç işlerine müdahale etmeme ve siyasi bağımsızlık gibi prensipler öncelikli olarak benimsenmektedir. Ayrıca, BRICS ülkeleri BM'yi ve özellikle BM Güvenlik Konseyi'ni göreve çağırarak, Birleşmiş Milletler' de geniş çaplı değişikliklerin getirilmesi ve uygulanmasını talep etmektedirler. Bu prensipler etrafında, BRICS ülkeleri kendi aralarında etkileşimde bulunur ve ortak çıkarlarını korumak için iş birliği yaparlar (Poyraz, 2019). BRICS zirveleri, uluslararası sistemin belirli noktalarda etkisiz kaldığına dikkat çekmektedir. Özellikle BRICS ülkeleri, gelişmekte olan ülkelerin uluslararası arenada yeterince fark edilmediklerini ve kendilerinin karar alma süreçlerine yeterince dahil edilmediklerini getirmektedirler.

BRICS, küresel ekonomik sistemi daha iyi hale getirebilmek için, CRA mekanizmasının güçlendirilmesi ve Merkez Bankaları arasındaki iş birliğinin artırılmasını desteklemektedir. Ayrıca, BRICS'in, gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkeler üzerinde olumsuz etkiler yaratabilecek politikalardan kaçınmaları ve sorumlu ekonomik politikalar benimsemeleri gerektiği noktasında bir duruş ortaya koymaya çalışmaktadır. Ancak, bu bağlamda, ABD ve AB öncülüğündeki Batı bloğunun, Rusya ve Çin'i zayıflatmak için ekonomik, diplomatik ve askeri araçları kullanarak karşı cepheyi aşındırma çabasına girdikleri de gözlemlenebilmektedir. Bloklar arasındaki gerilimin tırmandığı, vekâlet savaşlarının çoğaldığı ve öngörülemeyen bir durumun yaşandığı kriz ortamında, 2022 yılında gerçekleştirilen BRICS Zirvesi, Batı'ya karşı önemli bir meydan okuma olarak algılanmaktadır. Özellikle BRICS dahilinde etkili konumda olan Çin'in Asya'yı merkeze alan politikaları desteklediği gözlemlenmektedir (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 2022).

Dünyanın en büyük petrol üreticilerinden Birleşik Arap Emirlikleri ve İran'ın BRICS'e katılımı, Suudi Arabistan'ın ise katılmayı onaylayacağına olan yüksek beklenti ile birlikte örgütün ekonomik bir blok olarak potansiyel gücü önemli ölçüde artacaktır. Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri ile İran son yıllarda Sünni-Şii bağlamında birbirine düşmanlık boyutunda rekabet içerisindeydiler. Bu üç ülkenin aynı ekonomik ve siyasi örgüte üye olabileceği, yakın zamana kadar düşünülemeyecek bir gelişmeyken, Çin'in yeni diplomatik arabuluculuk çabaları sayesinde, Mart 2023'te, Suudi Arabistan ve İran arasında bir anlaşmaya varıldı (Domazeti, 2023). İki ülke arasındaki ilişkilerin "yumuşama" dönemine girmesi, Soğuk Savaş dönemindeki "détente" süreciyle benzerlik göstermektedir. Gelecek yıllarda, merkezi Şangay'da bulunan BRICS Yeni Kalkınma Bankası'na Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin sağlayacağı olası yeni sermaye katkıları ve yatırım imkânları ile birlikte "Küresel Güney" arasındaki ekonomik ve siyasi dayanışmanın derinleşmesi beklenmektedir.

21. Yüzyılın uluslararası dinamiğinde gelişmekte olan ülkelerin önemi ve gücü artmaktayken, gelişmiş ülkelerin etkisi nispeten durağan seyretmekte ya da eskisine göre daha az önem arz etmektedir. 2008 Küresel Finans Krizi'nin ardından, gelişmiş ülkelerin büyüme hızlarının düşmesiyle, gelişmekte olan ülkeler hem yeni dünya düzenindeki paylarını genişletmiş hem de küresel ekonomide daha fazla etkili olmaya başlamıştır (İstikbal ve ark., 2019). Bu bağlamda, BRICS'e olan ilgi gün geçtikçe artmaya başlamıştır. Bu çerçevede, Venezuela ve Cezayir gibi gelişmekte olan veya az gelişmiş 22 ülke BRICS'e üye olmak için resmi başvuruda bulundu. Çin'in resmi desteğini alan Güney Amerika ülkesi Bolivya ile,

Temmuz 2023'te üye olmak için başvuruda bulunan Cezayir, üyelik için olumlu yanıt bekleyen ülkelerdir. (SETA, 2023). Ancak, Ocak 2024'te, BRICS, İran, Suudi Arabistan, Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri ve Etiyopya'dan oluşan 5 yeni üye ülke kabul ederek daha güçlü bir yapıya kavuşmuş olsa da Suudi Arabistan'ın tam üyeliğe olan karar verme sürecini geciktirmesi düşündürücü olmuştur.

2008 küresel finans krizinin ardından BRICS oluşumu, hem gelişmekte olan ülkeler arasında çok taraflı bir dünya düzeninin inşa edilmesinde hem de Batılı ülkelerin ekonomik egemenliğine karşı bir iş birliği örgütü olarak büyük bir ilgiyle karşılanmıştır. Çoğunlukla Asya ülkelerinin olduğu bu yeni oluşturulan blok, gelişmekte olan ülkeler için daha dengeli ve adil bir küresel düzen umudu yaratmıştır. Dünya ekonomisinde daha fazla söz sahibi olabilmek, iş birliği içerisinde ortak bir şekilde hareket etmek gibi hedefleri gerçekleştirmek için 2009 yılından beri sürekli zirveler gerçekleştiren BRICS, küresel dünyadaki gelişmeleri göz önünde bulundurarak, BRICS iş birliğinin ekonomik boyutunun yanında siyasi boyutunun da olabileceğine işaret etmektedir.

BRICS ekonomik ve siyasi konular haricinde sanayi, finans, eğitim ve sosyokültürel alanlarda faaliyet göstermektedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi 2014'te kurularak bankacılık faaliyetlerine başlayan NDB, BRICS ülkelerinin finansman, altyapı, sanayi ve kültürel faaliyetlerini destekleyerek, BRICS ülkelerini Batı eksenli finansal kuruluşlara olan ihtiyaçlarını minimize etmeyi hedeflemiştir. BRICS ülkeleri, çoklu iş birliği sistemlerinin başarısını sürdürülebilir gelişme ve devamlı inovasyonla ilişkilendirmektedir. Bu nedenle, BRICS iş birliği alanlarını genişletmek ve diyalog mekanizmalarını geliştirmek için yeni küresel yönetim kurumları inşa etmek için çalışmalar yürütüyor. Bu çabaların bir sonucu olarak, Küresel BRICS Kredi Derecelendirme Ajansı, BRICS Haberleşme Ajansı, BRICS Güvenlik Uzmanları Ağı ve BRICS Strateji Merkezi gibi kuruluşlar ortaya çıkmış oldu (Battal & Akan, 2019).

BRICS organizasyonu, uluslararası sosyalleşmeyi kolaylaştırarak, küresel normları ve yasaları şekillendirerek, aktif dış politika araçları sağlayarak, diplomatik ve müzakere kültürünü geliştirerek, çok taraflılığı teşvik ederek, bilgi alışverişini sağlayarak, karşılıklı ve sürekli denetimi mümkün kılarak, kamuoyunu etkileyerek, temsiliyet gücünü artırarak ve uluslararası görünürlüğünü ve itibarını arttırarak üye ülkeleri saygın bir konuma taşımaya çalışmaktadır. (Ateş, 2012). BRICS, kendi amaçları bağlamında, küreselleşen dünyada ABD'nin karşısında oluşturulacak bir blok ve Batının isteklerinin ön planda olmadığı yeni bir

düzen oluşturabilmek amacıyla düzenli diyalog ve iş birliği içerisinde hareket etmek üzere birçok alanda çalışmalarını sürdürmektedir. BRICS' in tarihsel gelişimi, küresel ekonomik dengelerin değiştiği bir dönemde, yükselen ekonomilerin ortak çıkarlarını desteklemek ve onların endişelerini gidermek üzerine şekillenmiştir. Bu yapı, uluslararası ilişkilerde giderek daha fazla öneme sahip olmaktadır ve BRICS giderek küresel politika yapımında daha etkili bir oyuncu haline gelmektedir.

BRICS ülkeleri küresel sistemde daha etkin bir şekilde yer alabilecekleri ve mevcut yönetim yapılarındaki eksikleri giderebilecekleri bir yönetim biçimini arzu etmektedirler. Özellikle yönetişimin yükselen ve büyüyen ülkeleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu çerçevede, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kurumlarda yapılacak reformlarda kalıcı üye sayısının artırılması ve daimî üyelerin oy haklarının yenilenmesi talepleri öne çıkmaktadır. Bu aynı zamanda mevcut Türk Dış Politikasının bir hedefi olarak, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından dile getirilen, “Dünya 5'ten büyüktür” çıkışını da destekler niteliktedir.

BRICS'in gelecekte Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyindeki daimî üyelerin veto yetkilerinin gözden geçirilmesi veya kaldırılması yönünde bir tavır sergilenmesi de muhtemeldir. BRICS ülkeleri ayrıca, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu gibi kuruluşlarda ABD'nin tek taraflı üstünlüğünün sorgulanmasını desteklemektedirler (BBC, 2014). Zira bu kuruluşlarda ABD'nin ağırlıklı oy hakkı, diğer ülkelerin karar alma süreçlerinde bağımsız hareket etmelerini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, bu kuruluşların başkanlarının seçim süreçlerinde batı merkezli olmaktan çıkarılması ve daha kapsayıcı bir yaklaşımın benimsenmesi talep edilmektedir. Dolayısıyla, BRICS ülkeleri, bu reformlarla küresel ekonomik yönetişimin daha adil ve dengeli bir şekilde işlemlerini hedeflemektedirler.

Çin ve Rusya BM Güvenlik Konseyi'nin daimî üyeleri arasındadırlar. Bu nedenler, bu iki ülkenin BM için yapısal reform talepleri oldukça önemlidir. Her iki ülke de BM gibi merkezi bir uluslararası örgütün küresel sorunları çözmede yetersiz olduğuna inanmaktadır. Zira BM Güvenlik Konseyi'nin mevcut yapısı uzun vadede uluslararası egemen ve eşitlik ilkesini baltalayacak bir pozisyonadadır (Poyraz, 2019). Çünkü daimî üyelerin çifte veto yetkileri uluslararası barış ve güvenliği ilgilendiren meselelerde, BM işlevselliğini sınırlamaktadır. BRICS ülkeleri, BM'nin kuruluşundan bu yana geçen yaklaşık 75 yıl içinde küresel güç dengesinin değiştiğini ve artık BM'nin, geçmişin yönetim mantığını şimdiki dünya düzenine yansıtan bir yapıya sahip olmaması gerektiğini düşünmektedirler.

BRICS ülkelerinin ekonomik büyüme süreçleri devam ettikçe, bu ülkelerin diğer alanlarda da etkin rol oynayabileceği düşünülmektedir. Ekonomik potansiyelleri, onları küresel ekonomik sorunların çözümünde dikkate alınması gereken önemli aktörler haline getirmektedir. Hemen hemen her zirvede değinilen en önemli konu iş birliği olmaktadır. Ancak BRICS, iş birliği çerçevesinde diğer ülkeleri veya kuruluşları hemen topluluğa dâhil etmektense, öncelikle o ülkeler ve kuruluşlarla dayanışma içerisinde, ortaklık kurarak etkileşime geçmeyi tercih etmektedir. Bu duruma örnek olarak dokuzuncu zirveye davet edilen ülkeler ile gerçekleştirilen görüşmelerin “BRICS +” adıyla yapılması gösterilebilir.

BRICS, (Suudi Arabistan'ın onayıyla) altı yeni üye ile birlikte, küresel gayri safi milli hasılanın %40'ına yaklaşarak, kıtalararası etkileşimde artan bir rol üstlenmekte ve bu etkileşim, potansiyel bir çarpan etkisi yaratarak, BRICS'i önemli bir küresel ticaret entegrasyonuna dönüştürmektedir. BRICS zirvesi, “kimlik krizi” temalı bir oturumla açılmasına karşın, zirvenin temel maddesi tartışmasız bir şekilde BRICS'in tarihî genişlemesi olmuştur (Abay, 2024). Nijerya, Kazakistan, Endonezya ve Tayland ile birlikte 22 ülkenin daha üyelik başvuruları incelenirken, Suudi Arabistan, İran, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır ve Etiyopya'nın katılımı 2024'ten itibaren geçerli olacak şekilde onaylandı. Suudi Arabistan'ın henüz BRICS üyeliğini onaylamadığı iddia edilse de (BRICS resmî sitesi, Suudi Arabistan'ı tam üye olarak göstermektedir, BRICS Brasil, 2025) ve Endonezya'nın 2025 itibarıyla BRICS'e üye olması, BRICS'i oldukça önemli bir örgüt haline getirmektedir. Bu genişleme ile birlikte, BRICS, Çin'in liderliğindeki küresel yönetim çabalarına paralel bir şekilde, çeşitlenen yapısıyla gerçek anlamda çok taraflı ekonomik gelişmenin simgesi haline gelmektedir. Yaklaşık 40 ülkenin daha gelecek yıllarda BRICS ile yeni “ortaklıklar kurma” arayışında olduğu belirtilmektedir (Euronews, 2023). Bu da ilerleyen yıllarda, daha geniş bir BRICS'in oluşacağı ve BRICS'in az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için daha çekici bir iş birliği örgütüne dönüşeceğini göstermektedir.

TÜRKİYE’NİN-BRICS ÜYELERİ İLE İLİŞKİLER VE TÜRKİYE’NİN BRICS’E KATILMA İHTİMALİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Cumhuriyeti'nin kuruluşundan beri, Türkiye, ABD ve Avrupa ülkeleri ile olumlu ilişkiler geliştirme gayreti göstermiştir. Türkiye bazen umduğu desteğe yakın bir destek elde etmiş ve müttefik olarak kabul edilmişse de çoğu zaman umduğunu bulamamış ve Batınının başka bir müttefikine tercih edilmiştir. Türkiye'nin Kıbrıs sorununun çözümünde Yunanistan'ın çıkarları söz konusu olunca Avrupa ve ABD'den çözüm için destek alamaması örnek verilebilir. Türkiye NATO üyesi olarak ciddi bir konuma sahip olsa da belli zamanlarda istediği desteği ABD ve

NATO'dan alamamıştır. Türkiye'nin savunma sistemlerini tedarik etmede Batı'dan beklediği desteği görmeyip, çareyi Çin ve Rusya da aramak durumunda kalması da bu duruma örnek verilebilir. Çin ile yapılan hava savunma anlaşması her ne kadar tamamlanamamışsa da Rusya ile yapılan anlaşma sonucunda, Türkiye Rus yapımı S400'leri almak durumunda kalmıştır (Yıldırımçakar, 2022). Dolayısıyla, yeni yüzyılda Türkiye'nin Batılı müttefikleri ile ilişkileri gerildikçe, alternatif ilişkiler geliştirme potansiyeli de güç kazanmaktadır.

ABD öncülüğündeki Batı, son yıllarda Rusya'yı zayıflatma çabalarına tüm Asya'yı dahil ederek, Asya ile Batı ve Güney ile Kuzey arasındaki uçurumu derinleştirmeye çalışan ayrıştırıcı bir politika izlemektedir. Buna karşılık Çin, Batılı rakiplerini çok ürkütmeden uzun vadeli hedeflerini gerçekleştirme çabası içerisinde. Çin için asıl hedef, 2049 yılına kadar küresel sistemde tek baskın güç olmaktır. (Arslan, 2021). Bu açıdan bakıldığında, Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın Çin ziyareti sırasında Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi'nin üzerinde durduğu "Küresel Güney" iş birliğinin güçlendirilmesi mesajı, Türkiye ve Çin'in stratejik iş birliği ve iletişim konusunda daha yakın çalışma içinde bulunabileceğini vurgulamaktadır.

Türkiye ve Çin, daha adil ve çok kutuplu bir uluslararası düzenin inşası için ortak hedefler benimsemiştir. Her iki ülke de küresel ekonomik kalkınmanın sürdürülebilirliğini ve çok taraflı iş birliğini desteklemektedir. Bu ortak hedefler, iki ülke arasındaki iş birliğini güçlendirmekte ve küresel jeopolitik değişimlerden kaynaklanan stratejik rekabetin sürdürülebilirliğini artırmaktadır (Özatay, 2011). Türkiye ve Çin arasındaki ekonomik ilişkiler, değişen dünya düzeninde önemli bir rol oynamaktadır. İki ülkenin ekonomik iş birliği, karşılıklı çıkarların korunması ve stratejik hedeflerin gerçekleştirilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Çin, Kuşak ve Yol İnisiyatifi'ni gerçekleştirmek amacıyla birçok ülke ile iş birliği içerisinde hareket etmektedir. Batılı yatırımlarda meydana gelebilecek sarsıntılara karşı bu ülkeler ile ilişkilerini derinleştirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, Dubai merkezli iş çevrelerinin Çinli ortaklarıyla yapay zekâ yenilenebilir enerji ve altyapı alanlarında iş birliklerini genişletme çabası dikkat çekicidir (Muratoğlu, 2020). Türkiye ABD, Türkiye AB ve Türkiye NATO ilişkileri, Türkiye BRICS ilişkilerini etkileme potansiyeline sahiptir. Türkiye çok taraflı stratejik bir politika izleyerek, daha önce ŞİÖ'ya başvurarak elde ettiği diyalog ortaklığı statüsü ve Rusya ile S400'lerin alım sürecinde izlediği politikaya benzer bir politika ile, Batı ile ilişkilerini bozmadan BRICS ile ilişkilerini geliştirme gayreti içerisinde (Yıldırımçakar, 2022). Türkiye'nin Suriye'nin yeni yönetimi ile kurduğu ilişkiler ile Rusya-Ukrayna savaşının son bulmasında oynadığı arabuluculuk rolü de Türkiye'nin hem Batı hem de doğu ile iş birliği geliştirme kabiliyetlerine sahip olduğu göstermektedir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde,

Türkiye-AB ve Türkiye-ABD ilişkilerinin güvensiz ve samimiyetsiz seyretmesi durumunda, Türkiye'nin BRICS ülkeleri ile daha yakın ilişkiler geliştireceği öngörülmektedir.

Türkiye'nin BRICS ile ilişkisi, bu grubun ilk oluşumundan itibaren çeşitli dönemlerde farklı şekillerde gündeme gelmiştir. Özellikle 2010'lu yıllarda Türkiye'nin bu gruba olan ilgisi artmıştır. Türkiye bu kapsamda BRICS ülkeleri ile ekonomik ve ticari ilişkilerini geliştirmek amacıyla çeşitli adımlar atmıştır. Türkiye'nin bu ilgisi, BRICS ülkelerinin küresel ekonomik ve politik arenadaki öneminin artmasıyla paralellik göstermektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018). Ancak unutulmaması gereken en önemli nokta, Türkiye-AB ve Türkiye-ABD ilişkilerinin seyri, Türkiye'nin BRICS'e, özellikle de Çin ve Rusya ile gelişen ilişkilerini önemli ölçüde etkilemektedir.

Türkiye'nin BRICS ülkeleri ile olan ekonomik iş birliği ve ticareti, bu ilişkilerin en önemli boyutlarından biridir. Türkiye, BRICS üyesi olmasa da BRICS'in etkilediği jeopolitik ve ekonomik dinamikler içinde aktif bir rol oynamaktadır. Türkiye, BRICS ülkeleri ile olan ticaret hacmini artırmak ve bu ülkelerle daha derin ekonomik ilişkiler kurmak için çeşitli stratejiler geliştirmiştir. Özellikle Çin, Hindistan ve Rusya ile olan ticari ilişkiler, Türkiye'nin BRICS ile olan ekonomik bağlarının güçlenmesinde önemli rol oynamaktadır (Bulut & Tokatlıoğlu, 2022). BRICS ülkeleri ile ekonomik iş birliği ve ticaret, Türkiye'nin dış ticaret stratejilerinin önemli bir parçasıdır. Bu ülkelerle olan ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi, Türkiye'nin ekonomik büyümesine ve küresel ekonomik dengelerde daha güçlü bir konuma gelmesine katkı sunmaktadır. Çin, Rusya, Hindistan, Brezilya ve Güney Afrika ile yapılan ticaret ve iş birliği, Türkiye'nin dış ticaret hacmini genişletmekte ve ekonomik çeşitliliği artırmaktadır. Gelecekte de BRICS ülkeleri ile yapılacak ortak projeler ve yatırımlar da Türkiye'nin ekonomik kalkınmasına önemli katkılar sağlayacağı gibi Türkiye'nin BRICS'e katılımını da gündeme getirecektir.

Türkiye ve Çin'in güvenlik ve diplomatik ilişkileri, Ortadoğu'daki krizlerin çözümünde benzer ve örtüşen perspektiflere sahip olmaları nedeniyle önemli bir boyut kazanmaktadır. Çin, Filistin-İsrail çatışmasının çözümünü Ortadoğu'nun güvenliği açısından en öncelikli konu olarak ele almaktadır. Bu yaklaşım, Çin'in uzun yıllardır savunduğu "iki devletli" çözümün vazgeçilmezliğini yansıtmaktadır. Türkiye'nin Hamas üzerindeki etkisi, Çin'de gerçekleştirilen Hamas-El-Fetih görüşmelerine önemli katkılar sağlamıştır (Küçüköğlu, 2021). Bu bağlamda, Türkiye ve Çin'in değişen dünya düzenine yönelik dış politika yaklaşımları, daha adil ve çok kutuplu bir uluslararası düzenin inşası, çok taraflı global ekonomik kalkınma ve globalleşmenin

desteklenmesi gibi ortak paylaşılan global amaçlara işaret etmektedir. Bu kapsamda, iki ülke arasında güvenlik alanında karşılıklı çıkarların korunması daha da önemli hale gelmiştir. Stratejik iletişim ve iş birliği konularında Türkiye ve Çin'in ortak çalışmaları, her iki ülkenin de küresel arenada daha güçlü bir konuma gelmesine katkı sağlayacaktır. BRICS platformunun sunduğu imkanlar, Türkiye'nin ekonomik ve politik hedeflerine ulaşmasında önemli bir potansiyele sahiptir.

Türkiye ve Rusya arasındaki ilişkiler, Özellikle 2000'li yıllardan itibaren, ticaret hacmi ve enerji iş birliği çerçevesinde önemli ölçüde gelişme kaydetmiştir. Bu süreçteki en belirgin gelişme, 2010'da imzalanan "Stratejik Ortaklık" anlaşmasıdır (Demirtepe & ark., 2013). Rusya ile olan enerji iş birliği, Türkiye'nin BRICS ülkeleriyle olan bağlarını güçlendirmektedir. Türk Akımı doğalgaz boru hattı projesi, bu iş birliğinin somut bir örneğidir. Enerji alanında Türkiye ve Rusya arasında güçlü bir ortaklık bulunmaktadır. Türkiye'nin enerji ihtiyacının büyük bir kısmını Rusya'dan karşılaması, iki ülke arasındaki bağımlılığı artırmaktadır. Akkuyu Nükleer Güç Santrali projesi ile Türkiye'nin Rusya'dan S-400 hava savunma sistemi satın alması da iki ülke arasındaki teknolojik ve savunma iş birliğinin önemli bir göstergesidir. Bu adım, NATO üyesi olan Türkiye'nin bağımsız savunma politikaları geliştirme arzusunu yansıtmaktadır (Egeli, 2019). Bu gelişmelerin ışığında, Türkiye ve Rusya arasındaki ilişkiler, BRICS çerçevesinde de önemli bir boyut kazanmaktadır. İki ülke arasındaki stratejik iş birliği, enerji, ticaret ve savunma alanlarında güçlenmeye devam etmektedir. Türkiye'nin BRICS ülkeleriyle olan ilişkilerini derinleştirmesi, küresel arenada daha etkili bir aktör olma hedefine katkı sunmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin Rusya-Ukrayna Savaşında izlediği "Tahıl Koridoru" ve iki taraf arasında barışın tesisi politikaları, küresel boyutta takdirle karşılanmış ve Türkiye'nin prestijini BRICS üyeleri nezdinde de arttırmıştır.

Türkiye ve Hindistan ilişkileri de 2000'li yılların başından itibaren ticaret hacmi ve karşılıklı ziyaretler artmış, ilişkilerde yeni bir döneme girilmiştir. He ne kadar Nisan 2025 tarihinde Pakistan-Hindistan gerilimi Türkiye-Hindistan ilişkilerini olumsuz etkilemiş gibi görünse de Türkiye-Hindistan arasında, 2008 yılında imzalanan "Stratejik Ortaklık" anlaşması, iki ülke arasındaki iş birliğinin güçlenmesine önemli katkıda bulunmuştur. 2022 yılında Türkiye-Hindistan ticaret hacmi 12.334 milyar dolara ulaşmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı 2024). Ekonomik ve ticari iş birliği, Türkiye ve Hindistan arasındaki ilişkilerin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. İki ülke arasında tekstil, otomotiv, bilgi teknolojileri ve tarım ürünleri ticareti öne çıkmaktadır. Ayrıca, Türk inşaat firmaları Hindistan'da büyük projelere imza atmış ve iki ülke arasında turizm de önemli bir iş birliği alanı haline gelmiştir. Hindistan'ın

büyük ve hızla büyüyen pazarı, Türk şirketleri için cazip fırsatlar sunmaktadır (Rashmi & Uygun, 2020). İki ülke arasında kültürel değişim programları ve akademik iş birlikleri artmaktadır. Türkiye'deki Hindoloji bölümleri ve Hindistan'daki Türkoloji programları, iki ülke arasında akademik ve kültürel ilişkileri güçlendirmektedir (Quabiz, 2024). Ancak Türkiye ile Hindistan arasında gerginlik oluşturan durumları da unutmamak gerekir. İki ülke ilişkilerinin son yıllarda gerginleşmesi daha çok Türkiye'nin Pakistan'a olan desteğinden kaynaklanmaktadır (BBC Türkçe, 2025). Hindistan'ın BRICS'te önemli bir ülke olduğu göz önüne alındığında, uzun vadede Türkiye'nin olası BRICS üyeliğine vereceği yanıtın sınırlı mı yoksa tesirli mi olacağı gittikçe önem kazanmaktadır.

Türkiye'nin BRICS ile olan ilişkileri, sadece ekonomik alanla sınırlı kalmamış, aynı zamanda diplomatik ve politik boyutları da içermiştir. Türkiye, BRICS ülkeleri ile olan diplomatik ilişkilerini güçlendirmek ve bu ülkelerle daha yakın iş birlikleri kurmak amacıyla çeşitli adımlar atmıştır. Bu kapsamda, Türkiye'nin BRICS zirvelerine katılımı ve bu zirvelerde yaptığı diplomatik girişimler önemli bir rol oynamaktadır. BRICS'in son genişlemesiyle birlikte, global ticaretteki payının %40'lara yaklaşması, bu grubun ekonomik ve siyasal açıdan giderek büyüyen potansiyeline işaret etmektedir. BRICS'in serbest ticaret anlaşmalarına bağlı olarak gelişen kıtalararası ticaret ve iş birliği olanaklarının artması, Türkiye için önemli bir motivasyon kaynağıdır. Ayrıca, Türkiye'nin NDB ile gelişmekte olan ülkelerin finansal desteğine erişim imkânı elde etmesi ve yatırım fırsatlarını geliştirme gayretleri, BRICS üyeliği için temel nedenler arasında yer almaktadır (Özatay, 2011).

Brezilya ve Güney Afrika'nın yanı sıra, BRICS'e yeni katılan ülkelerden, İran, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır, Etiyopya ve Endonezya ile gelişmekte olan ilişkiler, Türkiye'nin küresel konumunu güçlü hale getirmektedir. Ayrıca, Türkiye, henüz BRICS'e üyeliğini onaylamamış ancak onaylama ihtimali çok yüksek olan Suudi Arabistan ile de son yıllarda gelişen ilişkilere sahiptir. BRICS'in ekonomik boyutunun ötesinde, Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi'nin belirttiği gibi üyeler arasında stratejik iletişim boyutunu geliştirilmesi Türkiye açısından büyük önem taşımaktadır. Son BRICS zirvesi'nin deklarasyon metninde, BRICS ruhunu oluşturan “sürdürülebilir kalkınma” ve “kapsayıcı çok taraflılık” amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik stratejik bir iletişim dili kullanılmıştır. Ayrıca, NDB Türkiye için önemli ekonomik avantajlar sunma potansiyeli taşımaktadır. Bu bankaya erişim, Türkiye'nin yatırım projelerini finanse etmesine ve ekonomik büyümesini desteklemesine katkı sunabilir. Ayrıca, BRICS ülkeleriyle geliştirilecek olan stratejik ortaklıklar, Türkiye'nin dünya çapında ekonomik entegrasyonunu hızlandıracak niteliktedir (Muratoğlu, 2020). Son olarak Hakan

Fidan'ın Çin ziyareti ve BRICS üyeliğine gösterilen ilgi, Türkiye'nin bu platforma verdiği önemin bir göstergesidir. BRICS'in genişlemesi ve küresel ticaretteki payının artması, Türkiye için önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu çerçevede ele alındığında, Türkiye'nin BRICS ülkeleri ile olan ekonomik iş birliği ve ticaret ilişkileri, gelecekte de önemli bir gelişme kaydedecek gibi görünmektedir. Özellikle enerji, teknoloji ve altyapı projelerinde BRICS ülkeleri ile ortaklıklar geliştirilmesi, Türkiye'nin BRICS ülkeleri ile olan bağlarını güçlendirecektir. BRICS ülkeleri ile yapılacak ortak projeler ve yatırımlar, Türkiye'nin ekonomik büyümesine ve kalkınmasına önemli katkılar sağlayacaktır. Ayrıca, BRICS ülkeleri ile olan ticaretin arttırılması, Türkiye'nin küresel ekonomik dengelerde daha güçlü bir konuma gelmesine katkı sunacaktır (Bulut & Tokatlıoğlu, 2022).

Türkiye'nin BRICS'e katılım ihtimali değerlendirildiğinde, bu katılım hem Türkiye'ye ekonomik ve siyasi anlamda önemli fırsatlar sunmakta hem de önemli meydan okumalarla karşı karşıya bırakmaktadır. Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde Türkiye, BRICS üyeliği sayesinde Batı merkezli finansal yapılara alternatif kaynaklara erişim sağlayabilir ve Yeni Kalkınma Bankası aracılığıyla altyapı ve kalkınma projeleri için yeni finansman olanaklarına kavuşabilir. Ayrıca BRICS ülkeleri ile artacak ticari iş birliği, Türkiye'nin dış ticaretini çeşitlendirmesine ve ekonomik kırılganlıklarını azaltmasına katkı sağlayacaktır. Özellikle enerji, altyapı ve teknoloji alanlarında BRICS ortaklığı Türkiye için önemli kazanımlar sunma potansiyeline sahiptir.

Türkiye'nin BRICS üyeliği siyasi ve diplomatik açılardan bazı zorluklar da içermektedir. Türkiye'nin NATO ve AB ile süregelen ilişkileri dikkate alındığında, BRICS'e tam üyelik, Türkiye'nin Batı ile ilişkilerde gergin doğurabilir. Ayrıca, BRICS üyeleri arasında yer alan Rusya ve Çin'in küresel politikadaki baskın rolleri, Hindistan'ın son yıllarda Pakistan ile ilişkileri çerçevesinde Türkiye ile gerginleşen ilişkileri, Türkiye'nin örgüt içerisindeki hareket alanını daraltma ihtimali de taşıyabilir. Ancak, Hindistan'ın ya da başka bir BRICS üyesi ülkenin Türkiye'nin üyeliğine resmi bir ifadeyle karşı çıkması söz konusu değildir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2024). Dolayısıyla, Türkiye, çok yönlü dış politika stratejisi çerçevesinde, Batı ile ilişkilerini korurken BRICS ile de yakınlaşma yoluna giderek stratejik özerkliğini güçlendirebilir. Ancak tam bir eksen değişikliğini beklemek şimdilik mümkün görünmemektedir. Diğer bir ifadeyle Türkiye'nin halihazırda NATO ve Avrupa Birliği ile ortaklıklarını bırakarak, ABD ile belli bir seviyeye gelmiş ilişkileri terk ederek, tam anlamıyla Doğu'ya yönelmesi mümkün görünmemektedir. Ancak, gelecekte küresel ve bölgesel ölçekte meydana gelebilecek değişiklikler çerçevesinde, Türkiye'nin farklı politikalar

izleme durumu da mümkündür. Öte yandan, BRICS'e yeni katılan ülkeler ile karşılaştırıldığında, Türkiye'nin BRICS için önemli bir bağlantı noktası haline geleceği ve BRICS'in daha güçlü politikalar izlemesine de katkıda bulunacağı anlaşılabilmektedir.

BRICS topluluğuna üye olmak Türkiye için uluslararası diplomasi ve ekonomi politikaları çerçevesinde önemli kazanımlar sağlayacaktır. BRICS zirvelerinde alınan kararlar ekonomik alanda gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkeler için geçerlidir. Bu kararlar gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye açısından da dikkate değerdir. Ayrıca Türkiye'nin konu hakkındaki görüşünü, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 2018'de özel davetli olarak katıldığı BRICS zirvesinde, Türkiye'nin BRICS üyeliğine ilgi duyduğunu ifade etmesinden anlıyoruz (Euronews, 2024). Her ne kadar, Türkiye'nin BRICS üyeliği, Türkiye'nin Batı ile devam eden ilişkileri çerçevesinde şekillenecek gibi görünse de ilerleyen süreçte Türkiye'nin BRICS'e üyelik için girişimde bulunması büyük bir ihtimal olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin BRICS'e katılımı, küresel ekonomik ve siyasi düzende ülkenin manevra kabiliyetini artırabilecek önemli bir seçenek olarak görülmektedir. Ancak bu süreç, Türkiye'nin mevcut Batılı ittifakları ile ilişkilerini yeniden dengelemesini gerektirecektir. Dolayısıyla, BRICS üyeliği Türkiye açısından sadece ekonomik bir fırsat değil, aynı zamanda küresel düzeyde çok yönlü dış politika arayışının bir yansımasıdır. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye BRICS'e üye olmasa da örgüt ile ilişkilerini geliştirecek ve daha yakın ilişkiler içerisine gireceği açıkça anlaşılmaktadır.

SONUÇ

ABD ve Batı eksenli ekonomik yapıya bir tepki olarak, Çin ve Rusya öncülüğünde kurulan BRICS'in Hindistan, Brezilya ve Güney Afrika ile sınırlı kalmadığı, mevcut 11 üyenin dışında da genişleme kaydedeceği ve bu yeni üyelerle birlikte BRICS'in dünya siyasetinde ve ekonomisinde daha etkili olacağı öngörülmektedir. ABD liderliğindeki siyasi ve ekonomik yapıya bir alternatif olarak, BRICS'in gelişmekte olan ekonomisi ve pazarı ile diğer ülkeler için daha cazip hale geleceği anlaşılmaktadır.

Türkiye ABD ve Avrupa'dan siyasi ve ekonomik anlamda istediği desteğe göremediği sürece, BRICS ve diğer kuruluşlarla daha iyi ilişkiler geliştirme ihtiyacı duyacaktır. Başka türlü Türkiye'nin ekonomik ve askerî açıdan küresel gelişmelere paralel olarak gelişme şansı kalmayacaktır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, Türkiye'nin başta Çin olmak üzere BRICS ülkeleri ile olan ilişkileri gelişme kaydetmekte ve gelecekte daha da derinleşme potansiyeli taşımaktadır. Ekonomik, ticari, diplomatik ve politik boyutları içeren bu ilişkiler, Türkiye'nin

küresel arenada daha güçlü bir konuma gelmesine katkı sağlayacağı anlaşılmaktadır. Türkiye'nin BRICS ülkeleri ile olan ilişkileri, Türkiye'nin ekonomik büyümesini destekleyerek, küresel ve ekonomik dengelerde Türkiye'nin daha önemli bir rol oynamasını sağlayacaktır. Siyasi ve ekonomik ilişkilerin yanında, enerji, teknoloji ve altyapı projelerinde yapılacak ortaklıklar ile birlikte, Türkiye'nin dünya siyasetindeki ağırlığı daha da artacaktır.

Her ne kadar Türkiye'nin AB ve ABD ile ilişkileri bağlamında, BRICS için şu anda net bir politika ortaya koymamışsa da Batı ile olumsuz ya da istikrarsız devam edecek ilişkiler neticesinde Türkiye'nin BRICS'e üyelik konusu daha net şekillenecektir. Türkiye'nin BRICS üyesi olması durumunda BRICS ile koordineli bir şekilde, küresel arenada, daha adil ve dengeli bir dünya düzeninin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Bu ilişkilerin derinleştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, Türkiye'nin uluslararası arenadaki etkinliğini ve gücünü artırarak, ekonomik ve politik hedeflerine ulaşmasında önemli kazanımlar sağlayacaktır. Hali hazırda çok bariz bir şekilde anlaşılamıyor olsa da Türkiye'nin Batılı müttefikleri ile ilişkileri gerginleştikçe, Türkiye'nin BRICS üyeliğine daha sıcak bakacağı anlaşılmaktadır.

Türkiye açısından değerlendirildiğinde, BRICS ile ilişkilerin geliştirilmesi, ekonomik çeşitlilik, enerji güvenliği, yeni finansal kaynaklara erişim ve çok kutuplu sistemde jeopolitik özerklik arayışı bağlamında önemli fırsatlar barındırmaktadır. Türkiye'nin mevcut dış politika çizgisi, Batı ile ilişkileri tamamen koparmadan BRICS ülkeleriyle iş birliğini artırmaya yöneliktir. Bu durum, Ankara'nın "çok yönlü dış politika" arayışının somut bir yansımasıdır.

Bununla birlikte, çalışmanın bulguları Türkiye açısından bazı riskleri de ortaya koymaktadır. Öncelikle, Batı ile ilişkilerde yaşanabilecek olası gerilimler Türkiye'nin dış politika dengesini zayıflatabilme potansiyeli taşıyacaktır. Ayrıca BRICS'in kendi içindeki yapısal farklılıkları, örgütün karar alma süreçlerinde farklı yol haritaları çizmesine de yol açabilir. Dolayısıyla, Türkiye'nin olası BRICS üyeliği, kısa vadede ekonomik ve diplomatik kazanımlar sunabilse de uzun vadede Batı ile ilişkileri bağlamında, Türkiye'yi meydan okumalarla da karşı karşıya bırakabilir. Dolayısıyla, Türkiye bu süreçte hem Batı ile ilişkilerini sürdürme hem de BRICS ile iş birliğini geliştirme bağlamında dikkatli bir denge politikası izlemek durumundadır.

Öneriler

Bu çalışma BRICS'in genişleme süreci ve Türkiye'nin BRICS'e olası üyeliğini kapsamlı biçimde ele almakla birlikte, farklı çalışmalarla bu alana yapılabilecek katkılara yönelik öneriler de barındırmaktadır. Türkiye-BRICS ilişkileri karşılıklı bağımlılık yaklaşımları çerçevesinde

de ele alınarak araştırılabilir. Türkiye'nin durumu BRICS'e katılmak isteyen diğer ülkelerle karşılaştırmalı biçimde de değerlendirilebilir. Ayrıca, Türkiye'nin BRICS ile ilişkilerinde karşılaşılabileceği muhtemel riskler kadar, alternatif politika seçenekleri de araştırılarak bu alana katkı sağlanabilir.

Sınırlılıklar ve güçlü yönler

Bu çalışmada kullanılan yöntem esas olarak nitel araştırmaya ve doküman analizine dayalıdır. Bu durum, ulaşılan bulguların genelleşmesini kısıtlamakta ve ampirik test imkânlarını sınırlandırmaktadır. Türkiye'nin BRICS'e olası üyeliğine ilişkin resmi beyanların ve üyelik süreçlerinin henüz netleşmemiş olması, yapılan değerlendirmelerin büyük ölçüde varsayımlara dayalı olmasına yol açmaktadır. Ayrıca, riskler kısmının görece sınırlı ele alınması ve Batı literatürdeki eleştirilerin yeterince yansıtılmaması çalışmanın perspektifini daraltmaktadır. Ancak, bu çalışma, BRICS'in genişleme sürecini ve Türkiye'nin olası üyeliğini hem tarihsel hem de güncel bağlamda ele alarak literatüre önemli katkılar sunmaktadır. Çalışmanın, BRICS'in genişlemesi ve Türkiye'nin adaylığı gibi güncel ve stratejik öneme sahip bir konuyu merkeze alması hem akademik hem de pratik açıdan çalışmayı değerli kılmaktadır. Ayrıca, BRICS'in tarihsel gelişimi, zirveleri ve kurumsal yapısı kronolojik olarak ele alınması, çalışmanın kapsamlı bir literatür taraması ve tarihsel analiz ortaya koymaya çalışması, Türkiye'nin BRICS'e olası üyeliğini ekonomik, diplomatik ve jeopolitik boyutlarıyla değerlendirmesi çalışmayı güçlü kılmaktadır.

KAYNAKLAR

- Abay, E., & Yıldırım G. (2018). *Dünya Ticaret Örgütü'nde tartışmalar 24. yılında da devam edecek*. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/dunya-ticaret-orgutunde-tartismalar-24-yilinda-da-devam-edecek/1352673>
- Abay, E.G. (2024). *Üye ülke sayısını iki kat artıran BRICS, küresel ekonomi ve enerjideki rolünü büyütüyor*. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/uye-ulke-sayisini-iki-kat-artiran-brics-kuresel-ekonomi-ve-enerjideki-rolunu-buyutuyor/3100861>
- Armijo, L. E. (2007). The BRICS Countries (Brazil, Russia, India and China) as analytical category: Mirage or insight? *Asian Perspective*, 31(4), 7-42.
- Arslan, A. (2021). *Çin'in 2049 küresel hâkimiyet stratejisi için Asya Müslüman Hilali'nin hayati önemi*. Independent Türkçe. <https://www.indyturk.com/node/388446/t%C3%BCrki%C3%BC%87yeden-sesler/%C3%A7inin-2049-k%C3%BCresel-h%C3%A2kimiyet-stratejisi-i%C3%A7in-asya-m%C3%BCsl%C3%BCman-hilalinin>
- Aşçı, M. E. (2019). BRICS ülkelerinin küresel güç olma potansiyelleri ve Türkiye. *Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 39-60.
- Ateş, D. (2012). *Uluslararası örgütler: Devletlerin örgütlenme Mantığı*. Dora Yayınları.

- Ayar, S. (2014). *BRICS Kalkınma Bankası Ne Anlama Geliyor*, <http://www.abhaber.com/brics-kalkinma-bankasi-ne-anlama-geliyor/>
- Rashmi, G., & Uygun, H. (2020). Bilateral Trade: Between India and Türkiye, *Journal of Business and Trade*, 1(1), 53-60.
- Battal T., & Akan E. (2019). BRICS Ülkeleri ile Türkiye'nin performans ve potansiyel kriterleri çerçevesinde değerlendirilmesi, *Beykoz Akademi Dergisi*, 7(1), 1-35. <https://doi.org/10.14514/BYK.m.26515393.2019.7/1.1-35>
- BBC. (2025, Mayıs 16). *Hindistan'da Türkiye boykotu: Çelebi lisans iptaline karşı açtığı davayı kaybetti*. BBC Türkçe Resmî İnternet Sitesi. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c1mg52mm4v4o>
- BBC. (2014, Temmuz 15). BRICS ülkelerinden IMF ve Dünya Bankası'na alternatif. BBC Türkçe Resmî İnternet Sitesi. https://www.bbc.com/turkce/ekonomi/2014/07/140715_bric_imf
- BBC. (2009, June 16). Nations Eye Stable Reserve System. BBC Official Website. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/8102216.stm>
- BRICS Information Centre. (2009, July 16). Joint Statement of the BRIC Countries' Leaders. BRICS Official Website. <http://www.brics.utoronto.ca/docs/090616-leaders.html>
- BRICS Information Centre. (2010, April 15). 2nd BRIC Summit of Heads of State and Government: Joint Statement. BRICS Official Website. <http://www.brics.utoronto.ca/docs/100415-leaders.html>
- BRICS Information Centre. (2011, April 14). Sanya Declaration. BRICS Official Website. <http://www.brics.utoronto.ca/docs/110414-leaders.html>
- BRICS Information Centre. (2012, March 29). Fourth BRICS Summit: Delhi Declaration. BRICS Official Website. <http://www.brics.utoronto.ca/docs/120329-delhi-declaration.html>
- BRICS Information Centre. (2013, March 27). BRICS and Africa: Partnership for Development, Integration and Industrialisation. BRICS Official Website. <http://www.brics.utoronto.ca/docs/130327-statement.html>
- BRICS Information Centre. (2014, July 15). The 6th BRICS Summit: Fortaleza Declaration. BRICS Official Website. <http://www.brics.utoronto.ca/docs/140715-leaders.html>
- BRICS Information Centre. (2015, July 9). VII BRICS Summit: 2015 Ufa Declaration. BRICS Official Website. http://www.brics.utoronto.ca/docs/150709-ufa-declaration_en.html
- BRICS Information Centre. (2017, September 4). BRICS Leaders Xiamen Declaration. BRICS Official Website. <http://www.brics.utoronto.ca/docs/170904-xiamen.html>
- BRICS Information Centre. (2018 July, 26). BRICS in Africa: Collaboration for Inclusive Growth and Shared Prosperity in the 4th Industrial Revolution. BRICS Official Website. <http://www.brics.utoronto.ca/docs/180726-johannesburg.html>
- BRICS Information Centre. (2021, September 9) XIII BRICS Summit: New Delhi Declaration. BRICS Official Website. <http://www.brics.utoronto.ca/docs/210909-New-Delhi-Declaration.html>
- BRICS Information Centre. (2021, October 23) Strengthening Multilateralism for Just Global Development and Security. BRICS Official Website. <http://www.brics.utoronto.ca/docs/241023-declaration.html>
- [BRICS Brasil. \(2025, January 20\). About the BRICS. BRICS Official Website. https://brics.br/en/about-the-brics](https://brics.br/en/about-the-brics)

- Bulut, E., & Tokathoğlu, İ. (2022). Türkiye Ekonomisi İçin Genişletilmiş Taylor Kuralı Analizi: ARDL Sınır Testi. *Fiscaeconomia*, 6(3), 976-1002. <https://doi.org/10.25295/fsecon.1063913>
- Ceran, A. (2019). 11'inci BRICS Zirvesi'nin Ardından: Çin, Diğerleri ve Ötekiler, İktisadi Kalkınma Vakfı, 16-19 Kasım, https://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=9677&id=9679
- Çelik, M. (2017). *Devletlerin egemen eşitliği: Bir uluslararası ilişkiler miti*. Nobel Akademik Yayıncılık, 31.
- Deutsch, K. W., & Singer, J. D. (1964). Multipolar Power Systems and International Stability. *World Politics*, 16(3), 390-406. <https://doi.org/10.2307/2009578>
- Duran, B. (2024). Çok kutuplu dünyada türkiye'nin yeri. Setav Org. <https://www.setav.org/cok-kutuplu-dunyada-turkiyenin-yeri>
- Demirtepe, T., Özdal, H. Has, K., & Özertem, H. (2013). *Türkiye-Russia Relations in the Post-Cold War Era: Current Dynamics, Future prospects*, Uluslararası Stratejik Araştırmalar kurumu (USAK).
- Domazeti, R. (2023). Çin Arabuluculuğunda Suudi Arabistan-İran Anlaşması: İçeriği bölgesel ve küresel jeopolitiğe etkileri ve çıkmazlar. İnsamer. <https://www.insamer.com/tr/cin-arabuluculugunda-suudi-arabistan-iran-anlasmasi-icerigi-bolgesel-ve-kuresel-jeopolitige-etkileri-ve-cikmazlari.html>
- Egeli, S. (2019). Making sense of Turkey's Air and missile defense merry-go-round. *all azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace*, 8(1), 69-92. <https://doi.org/10.20991/allazimuth.470640>
- Ersungur, M.Ş., Boz-Çelebi, F., & Çınar, Ö. (2017). Türkiye ile BRICS ülkeleri arasındaki dış ticaret ilişkileri: Girdi-çıkı yöntemi ile bir analiz, *Business and Economics Research Journal*, 8(3), 395-412.
- Euronews. (2023, Ağustos 21). Dünya nüfusunun yüzde 40'ından fazlasına ve küresel ekonominin çeyreğine sahip BRICS grubu, yeni üyelerle büyüme arayışında. <https://tr.euronews.com/2023/08/21/iran-suudi-arabistan-arjantin-ve-digerleri-hangi-ulkeler-neden-bricse-katilmak-istiyor>
- Euronews. (2024, Eylül 2). 'Türkiye BRICS'e başvurdu' iddiası: Dışışleri, 'bu konuda bilgi paylaşmadıklarını' belirtti. <https://tr.euronews.com/2024/09/02/turkiye-bricse-katilmak-icin-aylar-once-resmi-basvuruda-bulundu-iddiasi>,
- Güvendik, Ö. M. (2023). Güney Afrika'da düzenlenen 15. BRICS Zirvesi sona erdi. Anadolu haber Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/guney-afrikada-duzenlenen-15-brics-zirvesi-sona-erdi/2975848>
- Ikenberry, G. J. (2001). *After Victory: Institutions, Strategic Restraint, and the Rebuilding of Order After Major Wars*. Princeton University Press.
- İstikbal D., & Dilek Ş. (2019) Dönüşen dünya düzeninde "BRICS" Ve Türkiye'ye etkisi, *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 48-60.
- Izoria, M. (2024). Geopolitical Struggle for a Multipolar World Order. *International Scientific Journal "The Caucasus And The World"*, (28), 134-140. <https://doi.org/10.52340/isj.2024.28.15>.
- Jash, A. (2017). The Emerging Role of BRICS in the Changing World. <http://www.indrastra.com/2017/06/PAPER-The-Emerging-Role-of-BRICS-in-the-Changing-World-Order-003-06-2017-0054html>
- Jones, S. (2015). *Financing Gloval Development: The BRICS New Development Bank*, Bonn: German Development Institute.
- O'Neill, J. (2001). Building better global economic BRIC's, Goldman Sachs Global Economics Paper 66. <https://www.goldmansachs.com/pdfs/insights/archive/archive-pdfs/build-better-brics.pdf>

- Poyraz, M. (2019). BRICS: Bir alternatif düzen arayışı mı? *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 24(10), 434-449. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.509625>
- Küçüköğlü, S. (2021). Covid-19 pandemi sürecinin küresel ekonomik göstergeleri ve Türkiye'de Bankacılık ve Finans Sektörüne etkileri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(42), 1269-1291. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.870711>
- McCarthy, S. (2022). In Beijing's BRICS summit, Putin is back on the world stage. CNN World. <https://edition.cnn.com/2022/06/22/asia/brics-summit-china-russia-beijing-2022-intl-hnk-mic/index.html>
- Mearsheimer, J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. W.W. Norton.
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, (2022, June 23). XIV BRICS Summit Beijing Declaration. http://brics2022.mfa.gov.cn/eng/dtxw/202206/t20220624_10709295.html
- Ministry of External Affairs of India, (2022, June 23). XIV BRICS Summit Beijing Declaration. <https://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/35435/XIV+BRICS+Summit+Beijing+Declaration>
- Muratoğlu, G. D. (2020). *Türk Lirasının değer kaybetmesi ve düşük döviz rezervleri üzerine bir değerlendirme*. İksad Publishing House.
- Özatay, F. (2011). Merkez Bankası'nın yeni para politikası: İki hedef-üç ara hedef-üç araç. *İktisat, İşletme ve Finans*, 26(302), 27-43.
- Piper, L. (2015). The BRICS Phenomeon: From regional economic leaders to global political players, Bicas, Working Paper 3. <https://www.researchgate.net/publication/275830654>.
- Quabiz, M. (2020). *Türkçe ve Hintçe-Urdüca Ortak Kelimeler Yardımıyla Hindistanlı Öğrencilere Türkçe Öğretimi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ranjan, A. (2016). BRICS-BIMSTEC, Outreach Summit and Bangladesh. Indian Council of World Affairs. https://www.icwa.in/show_content.php?lang=1&level=3&ls_id=1924&lid=533
- SETA, (2023, Ağustos 23). 15. BRICS Zirvesi. <https://www.seta.org/uzmanlar-cevapliyor/uzmanlar-cevapliyor-15-brics-zirvesi>
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2024). "Hindistan'ın Ekonomisi". <https://www.mfa.gov.tr/hindistan-ekonomisi.tr.mfa>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2024). Türkiye'nin BRICS'e üyeliğinin Hindistan tarafından engellendiği iddiasına ilişkin açıklama, <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/turkiyenin-bricse-uyeliginin-hindistan-tarafindan-engellendigi-iddiasina-iliskin-aciklama#:~:text=Zirvede%20BRICS%20topluluğunun%20genişlemesiyle%20ilgili,dışında%20yapılan%20açıklamalara%20itibar%20etmeyiniz>
- Ulusoy Karacaer, M. (2018). SD Analiz-10. BRICS Zirvesi ve Türkiye. Stratejik Düşünce Enstitüsü. <https://www.sde.org.tr/analizler/sd-analiz-10-brics-zirvesi-ve-turkiye-analizi-6113>
- Vandemoortel, M., Bird, K., Toit, A. D., Liu, M., Sen, K., & Soares, F. V. (2013). Building blocks for equitable growth: lessons from the BRICS. *Working Paper*, 365, 1-50. <https://odi.org/en/publications/building-blocks-for-equitable-growth-lessons-from-the-brics/>
- Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics*. McGraw-Hill.
- Wilson D., & Purushothaman R. (2003). *Dreaming with BRICS: The Path to 2050, Global Economics*. Goldman Sachs.

Wohlforth, W. (1999). The Stability of a Unipolar World. *International Security*. 24 (1): 5–41. <https://doi.org/10.1162/016228899560031>

Yaşar, F., & Bolat, İ. (2023). BRICS Ülkeleri ile Türkiye'nin ekonomik performansının dış ticaret verileri kapsamında TOPSIS yöntemi ile incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 181-194. <https://doi.org/10.46790/erzisosbil.1371542>

Yıldırımçakar, E. (2022). Türkiye-Çin ilişkilerine etki eden iç ve dış faktörler. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 22(1), 155-184. <https://doi.org/10.32449/egetid.1008864>

KATKI ORANI CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR CONTRIBUTORS
Fikir ve Kavramsal Örgü Idea or Notion	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak Form the research hypothesis or idea	İrem Sinem ÇAM
Tasarım Design	Yöntem ve araştırma desenini tasarlamak To design the method and research design.	Emrah YILDIRIMÇAKAR
Literatür Tarama Literature Review	Çalışma için gerekli literatürü taramak Review the literature required for the study	Emrah YILDIRIMÇAKAR
Veri Toplama ve İşleme Data Collecting and Processing	Verileri toplamak, düzenlemek ve raporlaştırmak Collecting, organizing and reporting data	İrem Sinem ÇAM
Tartışma ve Yorum Discussion and Commentary	Elde edilen bulguların değerlendirilmesi Evaluation of the obtained finding	Emrah YILDIRIMÇAKAR
Destek ve Teşekkür Beyanı/ Statement of Support and Acknowledgment		
Bu çalışmanın yazım sürecinde katkı ve/veya destek alınmamıştır. No contribution and/or support was received during the writing process of this study.		
Çatışma Beyanı/ Statement of Conflict		
Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur. Researchers do not have any personal or financial conflicts of interest with other people and institutions related to the research.		
Etik Kurul Beyanı/ Statement of Ethics Committee		
Bu araştırma nitel yöntemle (geleneksel derleme) yapıldığı için Etik Kurul gereksinimi bulunmamaktadır. Since this research was conducted with a qualitative method (traditional review), there is no need for an Ethics Committee.		

Bu eser [Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) ile lisanslanmıştır.